

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaalian koulutusohjelma
Toiminnalliset menetelmät
2017

Krista Naaranoja

TOIMINNALLISELLA KIELEN OPPIMISELLA TUKEA KOTOUTUMISEEN

– opas nuorten maahanmuuttajien kanssa
työskentelevien työn tueksi

Krista Naaranoja

TOIMINNALLISELLA KIELEN OPPIMISELLA TUKEA KOTOUTUMISEEN

- opas nuorten maahanmuuttaja kanssa työskentelevien työn tueksi

Toteutin kehittämishankkeeni Sata omenapuuta – moninurinen Suomi -hankkeen alla. Kehittämistehtävänä oli kehittää opas, jossa on harjoitteita, jotka toiminnallisen kielenoppimisen kautta tukevat myös nuorten kotoutumista. Kehittämistyöni tuotos on osa laajempaa, neljästä eri Sata omenapuuta -hankkeelle tehdystä kehittämishankkeen tuotoksesta koottua työkirjaa, joka julkaistaan kokonaisuudessaan syksyllä 2017. Työkirjakokonaisuus käsittelee erilaisten tehtävien kautta nuoren elämänhallintaan liittyviä teemoja. Tehtävien avulla nuorten on mahdollista arvioida ja kehittää omaa elämänhallintaansa. Työkirja sisältää tehtäviä toiminnallisesta kielenoppimisesta ja sosiaalisista suhteista sekä rahan käyttöön ja asumiseen liittyvistä asioista.

Työkirjassa toiminnallisen kielenopetuksen osio on opas nuorten maahanmuuttajien kanssa työskenteleville ohjaajille. Oppaassa on neljä teemaa, joihin jokaiseen on koottu reaalipedagogiikkaan pohjautuvat kaksi tehtävää, joita on mahdollista hyödyntää ohjaajan oman työskentelyn tukena sellaisenaan tai soveltaen. Opas sisältää harjoitteiden lisäksi teoretietoa teemoihin liittyen. Opas on koottu toimeksiantajan tavoitteiden pohjalta, hyödyntäen teemahaastatteluna tehtyjen asiantuntijahaastatteluiden aineistoa, kokeilevaa toimintaa ja tietoperustaa.

Keskeisimpiä käyttämiäni menetelmiä prosessissa olivat haastattelut, kokeileva toiminta, palautekyselyt sekä aikaisemman tiedon käyttäminen. Haastattelin oppaan tehtäviä varten Opetuskoti Mustikassa työskentelevää ohjaajaa, saadakseni hyväksi koettuja ideoita toiminnallisuuden toteutukseen kielen oppimisessa ja kotoutumisessa. Opetuksellista näkökulmaa oppaaseen hain VALMO-luokassa työskentelevän opettajan haastattelulla. Kartoitin haastatteluissa heidän käyttämiään tapoja ja saamiaan kokemuksia maahanmuuttajien kanssa työskentelyssä. Kokeilevan toiminnan jakso toteutui maahanmuuttajien perheryhmäkodissa kesällä 2017.

ASIASANAT:

maahanmuuttaja, nuori, kotoutuminen, kielen oppiminen, toiminnallisuus, reaalipedagogiikka

BACHELOR'S / MASTER'S THESIS THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of social services

Autumn 2017 | 45+20

Krista Naaranoja

SUPPORTING INTEGRATION BY FUNCTIONAL LANGUAGE LEARNING

- guide book for employers who work with young immigrants

I made my thesis for a project called *Sata omenapuuta – moninuorinen Suomi* (Hundred apple trees – multicultural Finland -project). My development task was to develop a guide book, which includes exercises to support integration by functional language learning. This guide book is part of bigger workbook which is also made for project *Sata omenapuuta*. The workbook includes four different parts of own theses. Whole workbook is going to be published at autumn 2017. The workbook cover themes about youngsters' life control by different kind of tasks. By these tasks young immigrants would be able to evaluate and develop their life control. The workbook includes tasks about functional language learning and social relationships, economy and things related to living.

The part about functional language learning is meant to be to employers who works with young immigrants. There are four themes and every of them includes two tasks which are usable like they are presented, and it is also possible to adapt them to support employers work. The guidebook include also theory about the themes. The guidebook is combination of orders expectations, utilize material of interviews to professionals, pilot action and theory base.

The most central methods that I used were interviews, pilot action, feedback enquiries and previous knowledge. I interviewed employer at *Opetuskoti Mustikka* to get to know their ways to execute functional methods to acculture and learn Finnish. I also interviewed teacher at *VALMO*-class because I wanted to get perspective of education at school. By these interviews I surveyed their working habits and experiences with immigrants. The period of pilot action achieved at family group home in the summer 2017.

KEYWORDS:

immigrant, young, integration, language learning, functionality real pedagogy

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
LÄHTÖKOHDAT	8
1.1 Kehittämistehtävä ja sen tavoitteet	8
1.2 Toimeksiantajan esittely	8
2 MAAHANMUUTTAJA UUDESSA MAASSA	10
2.1 Kotouttamisesta yhteiskunnan ja lain näkökulmasta	10
2.2 Uusi kieli haasteena kotoutumiselle	13
3 KIELEN OPPIMINEN KOKEMUKSEN KAUTTA	17
3.1 Reaalipedagogiikka	17
3.2 Toiminnallinen kielenopetus	19
4 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI	25
4.1 Kehittämistyössä käytetyt menetelmät	25
4.2 Prosessikuvaus kehittämistoiminnasta	27
5 TOIMINNALLISEN KIELENOPPIMISEN OPAS	35
5.1 Oppaan sisältö	35
5.2 Oppaan teemat	36
6 ARVIOINTI JA POHDINTA	38
6.1 Kehittämisprosessin arviointi	38
6.2 Toiminnallisen kielen oppimisen oppaan arviointi	39
6.3 Pohdinta	41
LÄHTEET	43

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko 1

Liite 2. Haastattelurunko 2

Liite 3. Palautekysely

Liite 4. Toiminnallisen kielen oppimisen opas

TAULUKOT

Taulukko 1. Prosessin aikataulutus mukaillen Salosen konstruktivistista mallia kehittämistyössä (Salonen 2013, 20).

1 JOHDANTO

Maahanmuutto, maahanmuuttaja ja kotouttaminen ovat ajankohtaisia käsitteitä, sillä Suomeen muuttaa tällä hetkellä paljon uutta väkeä eri puolilta maailmaa. Voidaan sanoa, että lähes jokaisen maahanmuuttajan taustat ovat erilaiset, riippumatta henkilön iästä tai sukupuolesta, jota hän edustaa. Syitä maahanmuuttoon on hyvin paljon ja ihmisten erilaiset taustat asettavat uuteen maahan kotoutumiselle myös erilaisia lähtökohtia ja haasteita, joista yksi merkittävimmistä on kielitaidon puute. Kielitaidon merkitys nousee usein esiin, kuten Työ- ja elinkeinoministeriön toteuttamassa maahanmuuttajabarometrissäkin vuonna 2012. Tässä maahanmuuttajilta kysyttiin heille tärkeimpiä asioita kotoutumisen näkökulmasta, josta nousivat selkeästi esiin kolme elementtiä. Tärkeimmiksi kotoutumisen kannalta koettiin työn ja turvallisuuden lisäksi kieli. (Stenman 2015.)

Toimeksiantajani tässä kehittämistyössä oli Turun ammattikorkeakoulun hanke nimeltä Sata omenapuuta. Toimeksiantajan toiveena oli työkirja, jonka avulla maahanmuuttajanuoret voivat kehittää omaa elämänhallintaansa ja arvioida sitä. Sata omenapuuta -hankkeen tavoitteena on edistää pakolaistaustaisten kotoutumista sekä osallisuutta, kiinnittäen erityisesti huomiota ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten, naisten ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten osallisuuden ja kotoutumisen tukemiseen. (Sata omenapuuta 2017.) Työkirjan tavoitteena on tukea kotoutumista erilaisten teemojen ja harjoitteiden kautta. Työkirja kokonaisuudessaan koostuu luvuista, joissa tehtävät käsittelevät talouden hallintaa, sosiaalisia suhteita, asumista sekä kielen oppimista. Kehittämistyöstäni valmistuu opas, joka käsittelee toiminnallista kielenopetusta. Oppaan on tarkoitus olla tukena nuorten maahanmuuttajien kanssa tehtävässä työssä, joten pohdin, miten kielen oppimista voidaan edistää arjessa toiminnallisilla keinoin ja siten tukea kotoutumista.

Raportti kehittämistyöstäni alkaa tiivistelmällä ja johdannolla, joissa kerron työstä pääpiirteittäin. Toinen pääluku sisältää kehittämistyön lähtökohtien esittelyn, jossa kerron kehittämistehtävästäni ja sen tavoitteista sekä toimeksiantajasta. Kolmannessa pääluvussa avaan maahanmuuttajan kotoutumista yhteiskuntaan lain näkökulmasta sekä uuden kielen tuomia haasteita. Neljäs pääluku käsittelee toiminnallista kielen oppimista ja sen muotoja sekä selkokielen käyttöä. Kuvaan tässä luvussa lisäksi lyhyesti reaalipedaagogiikkaa, johon oppaan harjoitteet pääasiassa perustuvat. Viidennessä pääluvussa kerron kehittämistyön toteutuksesta, jossa käsitelen käyttämiäni menetelmiä ja kuvaan pro-

sessinkulun. Kuudennessa pääluvussa kuvaan valmiin tuotoksen sisältöä avaten teemoja ja niiden sisältämiä harjoitteita. Tämän jälkeen viimeisessä eli seitsemännessä luvussa arvioin kehittämisprosessia ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa avaan myös op-
paasta saamaani palautetta. Viimeinen pääluku sisältää pohdintaa ja itsearviointia omasta oppimisestani.

LÄHTÖKOHDAT

1.1 Kehittämistehtävä ja sen tavoitteet

Turun ammattikorkeakoulun hanke Sata omenapuuta oli tilannut työkirjan, joka käsittelee nuoren elämään ja elämänhallintaan liittyviä aihealueita erilaisten teemoihin liittyvien tehtävien kautta. Valmis työkirja sisältää oppaan toiminnallisesta kielenopetuksesta sekä työkirjat taloudenhallinnasta ja asumiseen liittyvistä asioista sekä sosiaalisista suhteista. Näistä jokainen osio on toteutettu erillisenä omana kehittämistyönä. Hankkeen kehittämistöistä koostettu yksi yhtenäinen menetelmätyökirja, on tarkoitettu maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelevien käyttöön (Sata omenapuuta 2017).

Toimeksiantaja oli siis nimennyt valmiita aiheita, joista halusi työkirjan koostuvan. Aiheet olivat tässä kohtaa vielä hyvin avoimia, joista valitsin itselleni kielen. Ajatuksena tässä teemassa oli pohtia, kuinka kielitaito tai sen puute ovat yhteydessä kotoutumiseen ja kuinka kielitaidon tukemisen kautta myös kotoutumista voidaan tukea. Annetun aiheen pohjalta halusin lähteä kehittämään tähän työkirjaan osuutta, josta tulisi työntekijän käyttöön soveltuva opas. Kehittämistehtävänäni oli kehittää työntekijöille opas, jota he voivat käyttää arjessa nuorten maahanmuuttajien kanssa suomen kielen oppimisen tukena ja sitä kautta tukea nuorten kotoutumista.

Tavoitteenani oli, että tuotoksena syntyy opas, jossa on toiminnallisia yksilö- ja ryhmäharjoitteita tukemaan kotoutumista kielellisen oppimisen kautta. Tarkoituksena oli kerätä oppaaseen erilaisia harjoitteita, joita ohjaaja voi käyttää sellaisenaan tai soveltaen ja saada niistä ideoita oman työskentelyn tueksi. Oppaan sisältöä kehitellessäni pyrin pitämään mielessäni asiakaslähtöisyyden, jotta valmiissa oppaassa näkyville tulisi käytännölläheisyys ja työelämän tarpeet. Asiakaslähtöisyyden vahvistamiseksi kerään aineistoa asiakasryhmän kanssa työskenteleviltä asiantuntijoilta. Oppaan kehittämisessä pyrin ottamaan huomioon toimeksiantajan tavoitteet ja hyödyntäen samalla asiantuntijahaastatteluista kerättävää aineistoa, kokeilevaa toimintaa ja aikaisempaa tietoa.

1.2 Toimeksiantajan esittely

Kehittämishankkeeni toimeksiantajana on Turun ammattikorkeakoulun koordinoima hanke nimeltä Sata Omenapuuta - moninurinen Suomi. Hanke on aloitettu vuoden 2016

tammikuussa ja suunnitelmien mukaan se jatkuu edelleen vuoden 2018 maaliskuuhun saakka. Hankkeen rahoittajana on Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF). Hankkeen kohderyhmää ovat kolmansien maiden pakolaistaustaiset nuoret, jotka ovat iältään noin 12-25-vuotiaita. Hankkeen kohderyhmään kuuluvat nuoret ovat kuntien kotouttamistoimien piirissä ja erityispaino on ilman huoltajaa tulleissa alaikäisissä, naisissa ja muissa syrjäytymisvaarassa olevissa nuorissa. (Turku AMK 2016.)

Hankkeen toiminta-alueeksi on valittu Turun lisäksi Uusikaupunki ja Raisio. Alueen valinnassa on ajateltu, että hankkeen tulokset jäisivät elämään myös hankkeen päättymisen jälkeen. Kohderyhmän nuorten kotoutumista tuetaan näihin varsinaissuomalaisiin kuntiin, mutta kotoutumisen lisäksi hankkeen tavoitteena on edistää osallisuutta ja kahdensuuntaista integraatiota. Tavoitteiden suuntaista toimintaa toteutetaan liikunnallisten, kulttuurillisten ja yhteiskuntavaikutteisten keinojen avulla. Hankkeella on lisäksi tavoitteena kehittää kunnissa ja järjestöissä toimivien ammattilaisten kulttuuritietoista osaamista. Tämän tavoitteen suuntaista työtä tehdään erilaisten koulutuksien, työyhteisövalmennuksien sekä asiantuntijatyöskentelyn avulla. Hankkeen avulla kerätään myös tietoa nuoria koskevista asioista sekä kotouttamisen tilasta asiantuntijataholla. Tietoa halutaan saada nuorten tuen tarpeesta kotouttamisvaiheessa ja kantaväestön kanssa käytävästä kahdensuuntaisesta vuorovaikutuksesta. Kehittämistyötä pyritään myös dokumentoimaan, jotta asiantuntijoiden työskentelyä osataan suunnata haasteita tuottaviin kohtiin. (Sata Omenapuuta 2017.)

2 MAAHANMUUTTAJA UUDESSA MAASSA

2.1 Kotouttamisesta yhteiskunnan ja lain näkökulmasta

Aina ei ole yhtä ja ainutta selkeää tapaa määrittellä, mitä tarkoitetaan sanalla maahanmuuttaja tai kuka ylipäätään määrittellään maahanmuuttajaksi. Maahanmuuttajaksi määrittelemiseen käytetään yleensä henkilön äidinkieltä, kansalaisuutta tai syntymävaltiota. Riippuen, mitä ominaisuutta määrittelyyn käytetään, muodostuu eri joukko ihmisiä. Riippuu myös asiayhteydestä, tavoitteista ja tarkoituksperästä, minkälaista käsitettä missäkin asiayhteydessä käytetään. Maahanmuutolle voi olla hyvin erilaisia syitä. Muuton syynä voi olla esimerkiksi työ, opiskelu, perhesuhteet tai pakolaisuus. Suomessa maahanmuuttajaväestö koostuu pääasiassa ikärakenteeltaan nuorista ja työikäisistä, mutta turvapaikanhakijoina tulee myös alle 18-vuotiaita lapsia ilman huoltajaa. Tällaisia lapsia kutsutaan yksintulleiksi alaikäisiksi turvapaikanhakijoiksi. (THL 2015.)

Laissa kotoutumisen edistämisestä on määritelty, että maahanmuuttajalla tarkoitetaan ”Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty oleskelukortti” (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010). Maahanmuuttajia ovat siis kaikki maahan muuttavat henkilöt, jotka tulevat toisesta maasta ja vieraasta kulttuurista. He ovat tällöin siirtolaisia tai pakolaisia riippuen syystä, joka on johtanut muuttoon. Siirtolaiseksi kutsutaan, jos henkilö muuttaa toiseen maahan omasta tahdostaan. Vapaaehtoisuuden taustalla voi olla esimerkiksi avioliiton solmiminen, työpaikka tai tarkoitus löytää yleisesti uusi ja parempi elämä. Pakolainen taas ei ole omasta tahdostaan valinnut muuttavansa, vaan on joutunut muuttamaan maastaan pakon edessä. Pakottavia syitä muuttoon voivat olla esimerkiksi sodat tai uskonnolliset erimielisyydet. Kotimaasta lähtiessä ei usein tiedetä mitään siitä, mitä muutosta seuraa, joten muutto on aina kriisi. Taakse jätetty, entinen elämä ja elinympäristö sekä uuden maan kulttuurierot ovat vaikuttavia osia muutosta aiheutuneessa kriisissä. (Vilen ym. 2008, 238.)

Vuosien saatossa monet asiat ovat muuttuneet, myös maahanmuuton osalta. Sanotaan, että nykyisin ulkomaalaisen on aikaisempaan verrattuna helpompaa kotoutua Suomeen. Tähän muutokseen ja kehitykseen ovat vaikuttaneet monet asiat, kuten maahanmuuttajien tukijärjestelmän muuttuminen ja kehittyminen sekä lainsäädännön muokkautuminen.

Viimeisen 30 vuoden aikana tukijärjestelmä on muuttunut ja kehittynyt, ja kehityksen kuvataan myös jatkavan koko ajan eteenpäin. Lainsäädännön näkökulmasta oikeuksia on annettu lisää myös muille kuin Suomen kansalaisille, joka sitä kautta on mahdollistanut myös kotoutumisprosessin kehittymisen. (Gardner 2005, 20.)

Maahanmuuttajien määrän arvioidaan kasvavan noin puoleen miljoonaan vuoteen 2030 mennessä. Tiedetään, että kotoutuakseen ja sopeutuakseen uuteen maahan, ihminen tarvitsee kielitaitoa, koulutusta ja työtä. Maahanmuuttajan sopeutumista yhteiskuntaan Suomessa ohjaa Laki kotoutumisen edistämisestä. Kyseinen laki tukee ja edistää maahanmuuttajan kotoutumista ja pyrkii tukemaan maahanmuuttajaa suomalaisen yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi. Tämän lain tarkoituksena on lisäksi edistää ihmisten välistä tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta ja eri väestöjen välistä myönteistä kanssakäymistä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.)

Lain mukaan maahanmuuttajalle tulee järjestää palveluja, jotka edistävät tämän kotoutumista. Hänelle pitää lisäksi antaa tietoa, ohjausta ja neuvontaa oikeuksistaan sekä velvollisuuksistaan Suomessa sekä palvelujärjestelmästä että saamistaan kotoutumista edistävästä palveluista. Maahan muuttaneelle tehdään alkukartoitus, jonka perusteella voidaan arvioida muun muassa työllistymis- kotoutumis- ja opiskeluvaihtoehtoja sekä muiden palvelujen tarpeita. Maahanmuuttajalle tehdään lisäksi henkilökohtainen kotoutumissuunnitelma, josta käy ilmi tarvittavat toimenpiteet ja palvelut, joiden avulla maahanmuuttaja voi edistää tarvitsemiaan tietoja ja taitoja elämää varten. (Laki kotouttamisen edistämisestä 1386/2010.) Kotoutumislain piiriin kuuluville aikuisille maahanmuuttajille järjestetään esimerkiksi yleensä vuoden kestävä koulutus kielen oppimiseksi. Koulutuksen tavoitteena on oppia kielen, joko suomen tai ruotsin kielen, alkeet sekä ilmaisuja, joiden avulla he voivat selvitä arkisista asiointilanteista. Maahanmuuttajat muodostavat haasteellisen joukon kielenopetuksen näkökulmasta, sillä usein oppijoiden joukossa on luku- ja kirjoitustaidottomia, mutta myös korkeastikin koulutettuja. (Yle 2014.) Lisäksi laissa on määritelty ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten tuesta ja asumisesta (Laki kotouttamisen edistämisestä 1386/2010).

Kotoutumista uuteen maahan voidaan kuvata prosessina, joka voi olla hyvinkin monimutkainen. Tämä prosessi alkaa jo ennen maahanmuuttoa yksilön alkaessa valmistautua tulevaisuudessa tapahtuvaan muuttoon ja se voi olla kestoaltaan jopa koko loppuelämän pituinen prosessi. (Yijälä 2015.) Kotoutuminen uuteen yhteiskuntaan tarkoittaa sitä, että maahanmuuttaja asettuu uuteen maahan ja kulttuuriin. Hänen tulee uuden ympäris-

tön ja kulttuurin lisäksi asettua myös toimimaan maassa vallitsevien toimintatapojen mukaan. Asettuminen uuteen elinympäristöön vie aina oman aikansa. Kotoutumiseen tarvittu aika vaihtelee paljon, jopa perheen sisällä perheenjäsenten kesken. Toiset maahanmuuttajista kotoutuvat helposti, kun taas toiset tarvitsevat sopeutumiseen enemmän aikaa sekä tukipalveluita eli kotouttamistoimia. (Sisäministeriö 2016.)

Ajan kuluessa ihminen sopeutuu ja kotoutuu omaa tahtiaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Kotoutumisen edetessä myös tuen tarpeet muuttuvat. Samalla myös ihmisen kokema suhde yhteiskuntaan ja häntä ympäröiviin ihmisiin muuttuvat. Kotoutumisen myötä tapahtuu paljon pieniä ja suuria muutoksia. Muutokset voivat olla ihmisessä yksilönä, hänen uskomuksissaan, arvoissaan ja kulttuurissaan. Kun Suomeen tulevien ulkomaalaisten määrä kasvaa, heidän läsnäolonsa ja toimintansa yhteiskunnassa huomataan paremmin. Näiden kautta tuen tarpeet sekä kotoutumisen kannalta yhteiskunnallinen ympäristö muuttuvat. (Gardner 2005, 21.)

Kotouttaminen on osa monen viranomaisen työtehtäviä valtiolla ja kunnissa. Viranomaisten kotouttamistoimien tavoite on, että Suomeen muuttanut henkilö tuntee yhteiskunnalliset oikeutensa ja velvollisuutensa. Tavoitteena on myös, että maahanmuuttaja voi tuntea olevansa tervetullut suomalaiseen yhteiskuntaan. (Sisäministeriö 2016.) Kotoutumisprosessia voidaan tukea kahdella eri tapaa. Yhteistä tuen muodoille on, että tarve tuelle kotoutumisprosessissa lähtee maahanmuuttajan kokemista omista tarpeistaan. Tarjottava tuki voi olla ulkoista tai sisäistä. Tuen ollessa ulkoista, se on ulkopäin tarjottavaa tukea, kuten taloudellista tukea. Sisäisellä tuella tarkoitetaan henkisiin voimavaroihin ja yksilön omiin henkilökohtaisiin kykyihin liittyvää tukea. (Gardner 2005, 26.)

Maahanmuuton lisääntyessä myös akkulturaatiosta ollaan enemmän kiinnostuneita. Akkulturaatiolla tarkoitetaan ilmiötä, jossa siirtolaiset sopeutuvat uuteen kulttuuriinsa ja muita kulttuureja edustaviin. Akkulturaation prosessissa tapahtuu lopulta jossain muodossa ilmenevää mukautumista. Pyrkimyksestä mukautua voi aiheutua esimerkiksi stressiä kielellisten ongelmien tai vieraiden toimintatapojen takia. Mukautuminen voi myös tuoda parannusta taloudellisiin mahdollisuuksiin tai poliittista vapautta ja uutta tietoa. Lopullinen tulos mukautumisesta on kuitenkin useiden eri tekijöiden summa, jossa vaikuttavat akkulturaation prosessin ja yhteiskunnan lisäksi myös yksilölliset tekijät, kuten henkilön selviytymisstrategia ja resurssit, oma asenne yhteiskuntaa kohtaan ja henkilön saama sosiaalinen tuki. (Ager 1999, 171, 175.)

Kotoutumisprosessille on tärkeää, että maahanmuuttajat hyväksyvät maan valtakulttuuriin ja valtaväestöön. Ilman hyväksyntää, ihminen tuntee itsensä helposti eristäytyneeksi yhteiskunnasta. Kotoutumisen kannalta kaikilla elämänalueilla on tärkeää luoda sosiaalisia kontakteja valtakulttuurin edustajiin. (Gardner 2005, 27.) Kielitaito antaa mahdollisuuden erilaisiin kontakteihin, esimerkiksi arjen sosiaalisiin suhteisiin, mahdollisuuteen kouluttautua tai työllistyä. Kielen oppiminen ei ole olennaista vain siksi, että hallitsi jonkin kielen, vaan sen merkitys on elämän eri osa-alueissa pärjäämisessä. (Tarnanen & Pöyhönen 2011, 147.)

2.2 Uusi kieli haasteena kotoutumiselle

On ihmisiä, joilla ei ole luku- tai kirjoitustaitoa, mutta heidän on silti selviydyttävä erilaisista arkielämän tilanteista. Luku- ja kirjoitustaidottomilla maahanmuuttajilla ja muilla maahanmuuttajilla opiskeluvalmiudet eivät ole samalla tasolla, sillä joukko maahanmuuttajia on usein hyvin kirjava ja moninainen opiskeluvalmiuksiltaan. On mahdollista, että osa heistä ei ole käynyt päivääkään koulua tai ei ole koskaan pitänyt kynää kädessään, eikä tästä johtuen ole harjoittanut hienomotorisia taitojaan elämänsä varrella. Maahanmuuttaja tulee kuitenkin tarvitsemaan tätä taitoa, jotta voi oppia elämään itsenäisesti. (Laine ym. 2007, 10-11.) Voidaan myös sanoa, että luku- ja kirjoitustaidoton henkilö ei ole tottunut teoriakeskeiseen opiskelumuotoon, jolloin oppijana tällainen henkilö on toiminnallinen. Maahanmuuttajien kanssa työskennellessä tulisikin keskittyä opetukseen, joka perustuu toiminnalle, tekemiselle ja elämyksille. (Krooks-Sorri 2007, 15.)

Riittävää kielitaitoa on haasteellista arvioida, sillä sitä on myös mahdollista arvioida monesta eri näkökulmasta. Suomea voidaan sanoa tekstikylläiseksi yhteiskunnaksi, jolloin tällaisessa yhteiskunnassa kielitaidon merkitys on suuressa asemassa arkisessa selviytymisessä. Luku- ja kirjoitustaidon merkitys kasvaa entisestään, mikäli katsomme asiaa erityisesti koulutuksen ja työllistymisen näkökulmasta. Tällaisessa ympäristössä äidinkielleessään luku- ja kirjoitustaidoton maahanmuuttaja on haastavimmassa asemassa. Toisaalta maahanmuuttaja voi kokea itse oman kielitaitonsa olevan heikompi tai vahvempi verrattaessa ulkoapäin asetettuihin vaatimuksiin. Maahanmuuttajalla voi esimerkiksi olla vääristynyt kuva työmarkkinoilla tarvittavasta kielitaidosta, mikäli hän kokee selviytyvänsä arjessa kohdattavista kielitaitoa vaativista tilanteista. (Tarnanen & Suni 2005, 18-19.)

Kielellä on useita erilaisia tehtäviä, joiden useimpien tarkoitus on synnyttää kuulijassa tai lukijassa jotakin. Puhe voidaan jakaa karkeasti olevan asiaa tyypittelevää, ohjaavaa, tunteita ilmaisevaa, toteavaa tai johonkin sitovaa. (Harley 2010, 187-188, 210-211.) Vielä yksinkertaisemmin se voidaan jakaa ajattelun sekä tiedonhankinnan ja -välittämisen välineeksi. Esimerkiksi mielipiteitä kerrottaessa, kieli toimii vaikuttamisen välineenä. Kielen avulla ihminen voi luoda sosiaalisia verkostoja ja ylläpitää niitä. Tunneilmaisulle kielen käyttö on oleellinen osa, sillä se mahdollistaa erilaisten tunnetilojen sanoittamisen, jolloin voimme kertoa muille tuntemuksistamme esimerkiksi suuttumuksen tai ihastumisen hetkellä. Kielen kautta pystymme säätämään niin omaa kuin toisten käyttäytymistä. Voimme esimerkiksi sanallisesti kertoa toiselle omista rajoista, joita toivoo toisen ottavan huomioon kanssa käymisessä. Tuottaessamme jotakin kirjallista, kieli toimii kielellisen luomisen välineenä. (Pollari & Koppinen 2011, 123.)

Maassa käytetyn kielen oppimiseen vaikuttavat monet tekijät. Maahanmuuttajalla saattaa olla jo maahan tullessaan kielellistä pääomaa, mikäli kotimaassa puhuttu kieli ja uuden kotimaan kieli ovat esimerkiksi sanastoltaan ja kirjoitustyyliältään samankaltaisia, eli ovat niin sanottuja kielisukulaisia. Kielen omaksumiseen vaikuttavat kielellisten taitojen ja nykyisen iän lisäksi myös maahanmuuttoikä sekä maassa asuttu aika. Myös omassa maassa hankittu korkea koulutus ja ammatti voivat edistää uuden kielen oppimista uudessa kotimaassa. Esimerkiksi neuvottelutaitoja vaativaa työtä tehneen henkilön voidaan olettaa omaavan paremmat kielelliset valmiudet kuin ruumiillista työtä tehneellä. Sosiaaliset verkostot ja kontaktit valtaväestöön voivat olla merkittäviä tilaisuuksia uuden kielen omaksumisessa. Myös valtaväestön asenne maahanmuuttajia kohtaan voi olla hidasteena tai este kielen oppimiseen arjessa, mikäli kontakti heidän välillään on vähäistä. (Liebkind ym. 2004, 83-85.)

Maahanmuuttajanuoren oppimista tarkastellessa, on vaikeaa nimetä syitä oppimisvaikeuksille. On haasteellista erottaa, onko kyseessä varsinaiset oppimisvaikeudet vai vasta kehittyvä suomen kielen taito. Toisen, täysin uuden kielen oppiminen on usein hidas prosessi, jossa vaikuttavia tekijöitä on useita. (Nissilä & Sarlin 2009, 68.) Usein nuorena aloitettu kielen opiskelu helpottaa oppimista (Vaasan yliopisto 2013).

Suomen kielen oppiminen ei ole kuitenkaan vain ja ainoastaan opiskelijasta itsestään kiinni, vaan siihen vaikuttavat myös hänen sosiaaliset piirteensä. Lisäksi olisi tärkeää, että maahanmuuttajalle puhuttaisiin suomea englannin sijaan, kiinnittäen huomiota tavallista selkeämpään ilmaisuun. Aidoissa tilanteissa käytetty kieli sekä suomalaiseseen

kulttuuriin ja ihmisiin tutustuminen on huomattu toimiviksi oppimistavoiksi kielen kehityksen kannalta. Näiden kautta kielitaito ja kulttuurintuntemus pääsevät kehittymään suotuisalla tavalla, unohtamatta kuitenkaan oppijan omaa motivaatiota. Motivaatiolla on todettu olevan suurin vaikutus uuteen maahan kotoutumiseen sekä uuden kielen oppimiseen ja omaksumiseen. (Vaasan yliopisto 2013.) Maahanmuuttajien kielenoppiminen on tärkeä kysymys myös yhteiskunnallisesti, koska kielitaito on kuin avain sosiaalisiin suhteisiin sekä työelämään tukien kotoutumista (Mattila-Niemi 2016).

Peruslaskutaidon lisäksi luku- ja kirjoitustaito ovat jokaisen perusoikeuksia. Luku- ja kirjoitustaidottomalla maahanmuuttajalla tulee Suomessa olla mahdollisuus näiden perustaitojen oppimiseen. (Laine ym. 2007, 7). Kielen oppimisessa on paljon elementtejä, jotka luovat oppimiselle haasteita, sillä kirjoitettu ja puhuttu kieli eroavat hyvinkin paljon toisistaan. Suomen kielen oppimisen tekee vaikeaksi se, että suomen kielessä on monia murteita ja slangeja sekä eri ammattien erikoissanastoja, joita voi olla vaikeaa käsittää. (Vaasan yliopisto 2013.) Suomen kielen sisältämä suuri määrä yhdyssanoja ja päätteitä lisäävät sanojen pituutta ja sitä kautta tuovat haasteita kielen oppimiseen. (Sergejeff 2007, 45-46.) Vaikeutta lisää myös se, että suomen kielellä on vain vähän sukulaissanoja muiden kieliryhmien kanssa. Kotoutuminen kuitenkin vaatii sosiaalisten verkostojen kanssa toimimista, joka tarkoittaa, että Suomeen kotoutumisen elinehtona on, että pystyy kommunikoimaan suomen kielellä. (Gardner 2005, 28.)

Juuri uuteen maahan muuttaneella sanojen puuttuessa, korostuu muun viestinnän tärkeys. Sanatonta viestintää ovat kaikki ilmeet, eleet, etäisyys ihmisestä ja äänenpainot, joita tuomme esille sen suuremmin niitä ajattelematta. Kehonkielestä voimme lukea toisiamme ilman muuta viestintää. Kaikenlaiset eleet ovat osa tunteiden ilmaisua. Eleitä ovat esimerkiksi kaikki vartalon liikkeet, nyökkäykset ja päänpuistikset. Myös ilmeistä voi päätellä paljon. Pelkillä suun liikkeillä, hymyn leveydellä, silmien liikkeillä ja katseen kestolla voimme lukea ihmisen mielialaa, perusluonnetta ja reaktioita. Kosketuksella voidaan vielä esimerkiksi korostaa, tukea tai osoittaa näitä tunteita. (Pollari & Koppinen 2011, 96.) Yhteisen kielen puuttuminen saattaa aiheuttaa väärinymmärryksiä ja vaikeuttaa kommunikointia. Sanat voivat eri kulttuureissa tarkoittaa eri asioita, mutta myös eleitä ja ilmeitä voidaan helposti tulkita väärällä tavalla. (Vilen ym. 2008, 248.)

Uuden opittavan kielen sanavarastoa voi harjoittaa monin tavoin, mutta se kasvaa ja kehittyy myös luontaisesti, kun kieltä käytetään ja tuotetaan sekä kirjallisesti että suullisesti kommunikoidessa. Uuden kielen lisäksi myös omaa äidinkieltä tulisi rohkaista säilyttämään ja kehittämään. Erityisesti lasta tulee kannustaa saamaan kokemus, että oma

äidinkieli on edelleen yhtä arvostettu suomen kielen rinnalla. (Nissilä & Sarlin 2009, 39.) Oma äidinkieli on suuressa osassa oman identiteetin muodostumista. Lisäksi äidinkieli on tärkeä väline myös oman kulttuurinsa säilyttämiseen ja siirtämiseen. Äidinkielen hallinta tukee vuorovaikutusta omassa kieliyhteisössään, sillä sitä käytetään jokapäiväisessä kommunikoinnissa perheen ja ystävien kesken sekä suhteiden ylläpidossa kaukaisempien sukulaisten ja ystävien kanssa. (Edu 2010.) Äidinkieltä voidaan kutsua myös niin sanotuksi tunnekieleksi, sillä sen kautta omia tunteita ja ajatuksia on helpompi ilmaista tarkasti ja vapautuneemmin. Itsensä ilmaisu vieraalla kielellä spontaanisti ja tarkasti vaatii pitkää harjoittelutaustaa ja kulttuurintuntemusta. (Alitolppa-Niitamo 1993, 40.)

3 KIELEN OPPIMINEN KOKEMUKSEN KAUTTA

3.1 Reaalipedagogiikka

Reaalipedagogiikassa oppiminen tapahtuu tosiolojen ja kokemusten pohjalta. Reaalipedagogisen toimintaprosessin tarkoituksena on luoda oppijoille myönteisiä kasvatuksellisia ja pedagogisia kokemuksia. Vilppolan mukaan näiden myönteisten ja pedagogisten oppimiskokemusten on tarkoitus vahvistaa nuoren kykyä ajatella ja toimia tulevaisuuden eteen tuomissa samankaltaisissa tilanteissa samalla tavalla. (Vilppola 2007, 212-213. 246.)

Vilppolan mukaan reaalipedagogiikassa ei oppimista tapahdu vain kuuntelun, näkemisen tai tuntemisen kautta. Hänen mukaansa oppimisen kannalta tärkeää on nuoren oma ajatustyö ja omat kokemukset. Ei koulumaiset puitteet ovat otollinen ympäristö luonnolliselle oppimiselle, jossa on mahdollisuus omalle ajatustyölle ja kokemuksille. Luonnollista oppimista voi tapahtua esimerkiksi mahdollisimman totuudenmukaisten projektien kautta. (Vilppola 1999, 80.)

Yksi reaalipedagogisen toimintaprosessin tavoitteista on vahvistaa nuoren uskomusta siitä, että omat kyvyt riittävät yhteiskuntaan integroitumisprosessissa. On siis tärkeää vahvistaa nuoren itsetuntoa elämän eri alueilla. Vilppola perustelee, että minäkuvan vahvistaminen on oleellista reaalipedagogisessa toiminnassa siksi, että nuoren oma käsitys itsestä vaikuttaa siihen, mitä odotuksia nuorella on tulevaisuutensa suhteen. Minäkäsitys ohjaa vahvasti myös nuoren valintoja ja käyttäytymistä. Minäkäsitys on melko pysyvä, mutta nuoren itsetunnon kehitystä tukee omien onnistumisen kokemusten kautta saatu usko omiin kykyihin. (Vilppola 2007, 205, 209-211.)

Reaalipedagogiikassa päämääräksi asetetaan vain sellaisia asioita, jotka ovat nuoren saavutettavissa sekä elintärkeitä elämänhallinnan näkökulmasta (Vilppola 2007, 107). Reaalipedagogisessa prosessissa on erilaisia elementtejä ja keinoja, jotka yhdistyvät. Vilppola on määritellyt toimintaprosessille teemat, joita ovat: pysäytys, ratkaisukeskeisyys, holistisuus, lähiverkko, kasvattajan persoonallisuus, konstruktivinen oppiminen, työn avulla onnistumisen kokemuksia, arviointi, epäviralliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöllisyys, järeät interventiot sekä ohjattu perhetyö ja jälkihuolto. Nämä ovat elementtejä, jotka muodostavat jatkumon ja ne vaikuttavat toinen toisiinsa. Perusajatuksena on,

että jokainen elementti palvelee itsetunnon ja oppimisen kehittymistä. (Vilppola 2007, 146-147, 219.)

Ratkaisukeskeisyys on aina osa reaalipedagogiikkaa ja sitä hyödynnetään asioiden lähestymistavassa. Tällaisessa ratkaisukeskeisessä lähestymistavassa on lähdettävä liikkeelle siitä, että nuori voi itse vaikuttaa elämäänsä ja heitä tulee rohkaista luottamaan omiin kykyihinsä, jolloin myös elämässä ilmeneviä ongelmia on mahdollista ratkaista. Työskentelytavalle ominaista on nuoren vahvuuksien korostaminen ja yksilöllisyyteen keskittyminen. Nuoren kanssa pohditaan myös mahdollisia myönteisiä muutoksia juuri hänen elämässään ja tarjotaan vaihtoehtoisia käyttäytymismalleja kielteisten mallien tilalle. Ratkaisukeskeisyydessä avainasemassa on tulevaisuuteen keskittyminen. (Vilppola 2007, 156-160.)

Reaalipedagogiikassa yksilöä tarkastellaan aina holistisena ihmisenä, missä kaikki pienetkin asiat vaikuttavat suuriin ja suurilla asioilla on vaikutuksensa pieniin asioihin. Nuoren on ymmärrettävä, että elämässä kaikki erilliset osa-alueet, kuten koulu, koti ja vapaa-aika eivät ole eroteltuja kokonaisuuksia, vaan elämä on kokonaisuus, jossa kaikki nivoutuvat ja vaikuttavat toisiinsa. (Vilppola 2007, 166-167.) Verkostotyö on suuri osa reaalipedagogista työskentelyä. Sen tarkoituksena on koota lähelle nuoren lähipiiristä ne ihmiset, jotka pystyvät tukemaan nuorta tämän elämässä tai vaikuttamaan siihen. Verkostotyössä on tärkeää, että nuori itse on mukana omien asioidensa käsittelyssä. Näin nuori saa huomata, että hänen lähellään on ihmisiä, jotka voivat auttaa ja olla tukena. (Vilppola 2007, 173, 175.)

Innostajan eli ohjaavan aikuisen persoonallisuus ja ammattitaito ovat suuressa osassa reaalipedagogiikkaa. Innostajalla tulisi olla opetustyön olemuksesta ja opetuksen kehittämisestä erilaisia näkemyksiä. Nämä näkemykselliset kyvyt tulevat esille innostajan toteuttaessa ohjausta monimuotoisesti. Innostajan käyttäessä monimuotoisuutta, sallii hän luovat ratkaisut myös nuorilta ja antaa nuorille heidän kaipaamaansa valinnanvapautta. Innostajan ja nuoren on molempien muodostettava uudenlainen käsitys oppimisesta sekä opittavan tiedon ja taidon merkityksestä. (Vilppola 2007, 184.)

Reaalipedagogiikassa yksi tärkeimpiä toimintamuotoja on ryhmässä tekemisen vaikutusten tukeminen. Epävirallisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen nuoren kanssa tarjoaa sellaista tietoa ja tuntemusta nuoren ajatusmaailmasta, joka muuten saattaisi jäädä saavuttamatta. Epävirallisilla vuorovaikutustilanteilla voi olla mahdollisuus lisätä nuorten

motivaation lisäksi myös myönteisiä kokemuksia ja luottamusta. Tällaisten vuorovaikutustilanteiden ei tulisi olla keinotekoisesti mahdollistettuja, vaan mahdollisimman luonnollisia. Vuorovaikutustilanteessa tulisi hyödyntää nuoren omia kiinnostuksenkohteita sisällyttäen ne tämän elinympäristöön. (Vilppola 2007, 220.)

3.2 Toiminnallinen kielenopetus

Toiminnallista kielenopetusta voi toteuttaa monella tavalla, mutta keskeistä toiminnallisille opetustavoille on, ettei tehdä muistiinpanoja vaan opiskelija on mukana toiminnassa aktiivisesti. Oppiminen tapahtuu siis itse tekemisen, kokemisen ja elämisen kautta. Kun oppimistilanteessa käytetään toiminnallisuutta, se vahvistaa samalla ryhmähenkeä ja rentouttaa. Näiden vaikutusten kautta myös oppiminen helpottuu ja siihen liittyvät paineet ja stressi vähenevät. Toiminnalliseen kielenopetukseen kuuluu sen monimuotoisuuden hyödyntäminen, johon kuuluu lukemista, kuuntelemista ja sanojen tai lauseiden ääneen sanomista sekä kieliaineksen konkreettista järjestämistä. (Sergejeff 2007, 82-83, 93).

Toiminnallisella työskentelytavalla voidaan tukea vuorovaikutusta nuoren ja aikuisen välillä. Toiminnallisuus toimii usein innostavana elementtinä nuorelle ja luo tunneyhteyttä ohjaajaan. Tunneyhteyden tukemisen kautta on siten usein helpompaa ilmaista omia tunteitaan, ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Toiminnallisuutta voidaan käyttää myös lisäämään keskittymistä. (Pesäpuu 2017.)

Toiminnallinen kielenopetus on menetelmä, jossa oppiminen perustuu aina kielenkäyttötilanteeseen ja kielen käyttämiseen vuorovaikutuksessa. Kielenkäyttötilanteista tekee mielekkäitä niiden aitous ja ymmärrys siitä, että tulee tarvitsemaan kieltä myöhemmin omassa arjessaan. Kun toiminnallisuuteen lisätään oppijoita kiinnostava aihe tai tekeminen, se lisää motivaatiota oppimisen entisestään. (Alisaari & Reiman 2016.) Kielitaidon on huomattu kehittyvän huomattavasti nopeammin, mikäli kieltä käyttää todellisissa tilanteissa (Vasko 2005, 116).

Toiminnallisessa kielenopetuksessa turvallisen ilmapiirin luominen on tärkeää, sillä jokaisella on oltava tunne, että uskaltaa osallistua oman osaamistasonsa mukaan (Alisaari & Reiman 2016). Maahanmuuttajataustainen nuori on esimerkiksi voinut elämässään kokea asioita, jotka ovat uhanneet nuoren perusturvaa. Perusturvaa uhkaavina tekijöinä

voivat esimerkiksi olla entisessä kotimaassa vallinneet levottomuudet tai sotatilat, läheisten menettäminen tai maahanmuuttoon liittyvät asiat. Turvallisessa ympäristössä omien taitojen kokeileminen on helpompaa ja niistä saadut onnistumisen elämykset ovat itsetunnon kehittymiselle tärkeitä kokemuksia. (Pollari & Koppinen 2011, 99.) Toiminnallista menetelmää ohjaavan ohjaajan on oltava aidosti läsnä vuorovaikutustilanteissa, sillä hänen on oltava valppaana ja rohkaistava sekä tuettava oppijoita herkästi. Positiivisen palautteen merkitys on muistettava, jotta kielen oppimisesta voidaan saavuttaa myönteisiä oppimiskokemuksia. (Alisaari & Reiman 2016.)

Kun uusi ryhmä oppijoita on koossa, kannattaa kartoittaa kunkin oma oppimistyyli, tiedot ja taidot opetuksen yksilöllistämistä varten. Oman oppimistyylin tunnistaminen lisää oppijan tuntemusta itsestään, jolloin on helpompi myös löytää oikeita tapoja oppimiseen ja päästä tavoiteltuun lopputulokseen. Monipuolisilla menetelmillä ja materiaaleilla on mahdollista tukea yksilöllisiä tapoja oppia. (Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 2012.)

Toiminnallisessa opetuksessa tarkoituksena on, että oppijat saavat sen kautta haltuunsa suomen kielelle ominaisia kielenkäyttötapoja (Alisaari & Reiman 2016). Opetuksessa on vahvasti läsnä käytännönläheisyys. Käytännönläheiset, materiaalit todellisesta arkielämästä auttavat konkretisoimaan opiskeltavia asioita parhaiten. Materiaalina voi käyttää esimerkiksi valokuvia, videotallenteita erilaisista asiointitilanteista, aikakauslehtiä, tv-ohjelmia, kauppojen tarjouslehtisiä ja kuvastoja, tuotepaketteja, matkalippuja, laskuja, sääntökirjoja tai kauppakuitteja. (Sergejeff 2007, 45-46, 68.) Erilaisten suomalaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, sanomalehtien ja mainoksien sisältämien käsitteiden avaaminen toisesta kulttuurista tulevalle, voi selvittää hieman todellisuutta suomalaisesta yhteiskunnasta. Yleisimpien sanontojen ja sananlaskujen sisällön ymmärtäminen lisää usein myös ymmärrystä suomalaisesta kulttuurista. (Lappalainen 2007, 97-98.)

Draaman käyttö kielen oppimisessa on monipuolinen tapa oppia uutta kieltä. Koska aina ei ole mahdollista mennä oppimaan arkipäiväisten asioiden ääreen esimerkiksi päivittäistavaramyymälään, ravintolaan tai muihin sosiaalista kanssakäymistä vaativiin tilanteisiin, on kuitenkin mahdollista kuvitella olevansa siellä. Draaman kautta voidaan tehdä tutkimusmatkoja uuteen kulttuuriin ja toteuttaa uuden kielen harjoittelua vapaammin ääneen. Kielellisen ilmaisun lisäksi draamaa voi hyödyntää harjoitellessa ryhmätöitä ja sosiaalista kanssakäymistä muiden kanssa. Draamaharjoittelun kautta voidaan kehittää ja vahvistaa sekä valmistautua erilaisiin tilanteisiin, joissa tarvitaan esiintymistaitoja ja puhujan roolista selviytymistä. (Pasanen 1992, 17-18, 24-25.)

Tilanteita, joita harjoitellaan, voidaan vaihdella tarpeen ja elämäntilanteiden mukaan, jotta ne vastaisivat mahdollisimman hyvin arkielämässä tarvittavia taitoja. Demonstroitavat tilanteet voivat liittyä esimerkiksi ajan varaamiseen, Kelassa asioimiseen tai lääkärissä käyntiin. (Sergejeff 2007, 86.) Draamanharjoittelun muoto voi olla esimerkiksi ohjattu roolileikki. Roolileikissä tarkoitus on, että jokaisella osallistuvalla on oma roolinsa, jonka kuvittelee tiettyyn tilanteeseen ja pyrkii sitten toimimaan niin kuin kussakin tilanteessa tulisi toimia. Rooleja esittäville tulisi antaa tarvittavia harjoitteluun sopivia sanoja ja fraaseja sekä kertoa alkutilanteesta ja mitä harjoituksella tavoitellaan, jotta he voivat toteuttaa roolinsa mahdollisimman hyvin. (Pasanen 1992, 36-39.)

Draaman lisäksi musiikki, kuvaamataito, liikunta sekä kotitalous ja käsityöt voivat toimia toiminnallisen oppimisen välineinä. Musiikilla voidaan edistää kielen taitoja eri alueilla. Se parantaa ääntämistä, puheviestintää ja rakenteiden oppimista sekä rikastuttaa sanavarastoja. (Pasanen 1992, 115-121.) Musiikin avulla voidaan tutustua kohdekielen kulttuuriin ja tätä kautta uuden maan kulttuurintuntemus lisääntyy ja rikastuu (Pasanen 1992, 115-121). Musiikki voi olla tukena kielen oppimisessa, sillä musiikissa ja puhutussa kielessä on monia samoja elementtejä, kuten äänen korkeus ja sen kesto, voimakkuus ja rytmi. (Sergejeff 2007, 90.) Erilaiset sanat ja ilmaukset jäävät oppijan mieleen, kun ne ovat liitettävissä johonkin rytmiin tai melodiaan. Tällaisten käytännönläheisten harjoitusten kautta sanastoa ja ilmaisukeinoja kytkeytyy mieleen oikeiden tilanteiden varalle. (Alisaari & Reiman 2016.)

Kuvaamataidon käyttäminen uuden kielen oppimisessa perustuu visuaaliseen havainnollistamiseen. Visuaalinen havainnollistaminen tukee muun muassa puheen ja tekstin ymmärtämistä sekä lisää kulttuuriin liittyvän sanaston ja käsitteiden oppimista. (Pasanen 1992, 115-121.) Kuvallisen ilmaisun lisäksi voi hyödyntää erilaisia kotitalouteen liittyviä askareita. Esimerkiksi leivonta ja ruoanlaitto sopivat luonnollisiksi oppimistilanteiksi. Ruoan valmistuksen tai leipomisen yhteydessä voi oppia sanaston lisäksi mittoja ja käsikymuotoja (lisää vesi, sekoita varovasti), joita resepteissä käytetään. (Alisaari & Reiman 2016.)

Kielen oppimisen kannalta erilaiset leikkimieliset pienet kilpailut, leikit ja pelit ovat suotavia (Sergejeff 2007, 93). Useimmiten peleillä on innostava vaikutus oppilaisiin ja niiden avulla voi kielen oppimisen lomassa kehittää myös jokaisen tarvitsemia sosiaalisia taitoja (Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 2012).

Kaikenlaiset retket ja tutustumiskäynnit luokkatilan ulkopuolella luetaan toiminnallisiin menetelmiin, jotka ovat usein hyvin rikastuttavia oppimiskokemuksia. Ne voivat olla antoisia ja hyödyllisiä tuottamansa oppimisaineksen ja materiaalien takia. Tutustumiskäynnit ovat usein tarpeellisia ja hyväksi todettuja, sillä Sergejeffin mukaan maahanmuuttajat saattavat olla arkoja liikkumaan uusissa, heille tuntemattomissa paikoissa. Tutustumiskäynneillä voidaan tehdä elinympäristöä ja tarjolla olevia palveluja tutuksi sekä madaltaa kynnystä käyttää niitä myös itsenäisesti niin tarvitessaan. Toiminnallisuuden painottaminen maahanmuuttajien kanssa tehtävässä työssä on perusteltua, sillä maahanmuuttajille luontainen tapa oppia on tekemällä oppiminen, koska he ovat kotimaassaan oppineet paljon asioita itse tekemällä tai matkimalla toisia. (Sergejeff 2007, 86-87.)

Maahanmuuttajien kanssa työskennellessä saattaa päivittäin kohdata kielimuurista koituvia väärinymmärryksiä tai vierasta kieltä ei ymmärretä lainkaan. Pelkästään kuvien käyttäminen on toimiva väline vuorovaikutuksen tukena kielitaidottoman kanssa työskennellessä. Kuvien kautta usein myös itsensä ilmaiseminen tuntuu turvallisemmalta ja helpommalta. (Vilen ym. 2008, 305.) Kuvien kanssa on mahdollista tehdä erilaisia toiminnallisia harjoitteita kielenoppimisen edistämiseksi ja niitä voi käyttää sanoittamaan ympärillä olevia arkisia asioita. Kun ympärillä olevat asiat saavat nimityksen ja ne ovat jatkuvasti nähtävillä, helpottuu sanojen mieleen painaminen ja sitä kautta niiden käyttö on varmempaa. Pitää kuitenkin muistaa, ettei kuvien ymmärtäminen ole itsestään selvä asia kaikille, sillä kuvanlukutaito ei ole kaikissa kulttuureissa samanlainen kuin suomalaisessa kulttuurissa. (Laine 2007, 156-157.)

Selkokielen käyttö

Selkokieli on suomen kieltä, joka on yleiskieltä helpompaa. Selkokielellä pyritään lisäämään ihmisten mahdollisuuksia ymmärtää toisiaan ja tarvittavia informaatioita ympärillään. Selkokieli on sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan muokattua, jotta se olisi helpommin luettavissa ja ymmärrettävissä. Kielitaidon puutteet voivat vaikeuttaa tai jopa estää monia ihmisiä toimimasta täysvaltaisina jäseninä suomalaisen yhteiskunnan toiminnassa. Selkokielen avulla voidaan siis tukea kansalaisten osallisuutta. Osallisuuden tunne voi toteutua, kun tiedon saaminen, lukeminen ja omien ajatusten ilmaiseminen mahdollistetaan selkokielen avulla. Selkokieltä voi ilmetä erilaisissa asiayhteyksissä ja sitä voidaan käyttää erilaisissa teksteissä esimerkiksi painetussa muodossa ja verkossa sekä arjessa käydyissä keskusteluissa, oppimistilanteissa tai asiakaspalvelutilanteissa. (Selkokeskus 2015.)

Suomen kieltä opettelevien maahanmuuttajien kanssa työskennellessä selkokielen käyttö on tärkeä osa toimivaa kommunikointia. Selkokielisessä vuorovaikutuksessa on oleellista, että kieltä paremmin osaava osapuoli ottaa heikomman kielitaidon huomioon ja muokkaa omaa puhettaan tämän heikomman kielitaidon omaavan puhekeskustelun mukaiseksi. Selkokielisessä kommunikoinnissa puheen rakenteen, sanaston ja sisällön muokkaamisen lisäksi kommunikoinnissa voi käyttää myös muita kommunikointia helpottavia keinoja. Kielellisen kommunikoinnin ollessa puutteellista, voi selkokielen lisäksi kommunikointiin käyttää myös muita apukeinoja riippuen kielenkäyttäjän tarpeista. Tähän tarkoitukseen soveltuvia apukeinoja voivat olla muun muassa piirtäminen, viittominen ja kuvat. (Kartio 2009, 8.)

Selkokielen käytössä tulisi muistaa huomioida puheen tempo ja pitää se tarvittavan hitaana unohtamatta tauotusta. Selkokielessä myös eleiden ja ilmeiden käyttö korostuvat. Selkokielisessä kommunikoinnissa ei myöskään selkeyttä voi liioin korostaa. Asioiden jaottelu omiksi kokonaisuuksiksi ja yhden asian käsittely kerrallaan auttavat ylläpitämään selkeyttä. Kun asia esitetään mahdollisimman selkeästi ja yhteen asiakokonaisuuteen kerrallaan keskittyen, mahdollistuu toiselle osapuolelle tila ymmärtää ja kysyä tarvittavaan lisäkysymyksiä. (Kartio 2009, 12-23.)

Myös keskustelukumppanin ikätaso vaikuttaa siihen, kuinka selkokieltä tulee toteuttaa. On esimerkiksi tärkeää muistaa puhua aikuiselle edelleen aikuisten kieltä, sillä vaikka käytettäisiinkin selkokieltä ei tule taantua lapsenomaiseen kommunikointiin. Selkokieltä käytettäessä on suositeltavaa aktiivisesti ottaa keskustelukumppania mukaan keskusteluun. Helppo keino saada keskustelukumppani mukaan, on kysyä tämän mielipidettä aiheesta, josta on ollut puhetta. Keskustellessa kannattaa käyttää tuttuja puhekielen sanoja. Jos kuitenkin tulee käyttäneeksi vaikeaksi tiedettyjä tai erikoisempia sanoja, ne tulee selittää auki toiselle osapuolelle. Kommunikoinnin aikana voi keskustelusta ilmetä sanoja, jotka selityksestä huolimatta jäävät epäselvyyden peittoon. Kartion mukaan tässä kohtaa on hyvä pyrkiä löytämään kiertoilmauksia ja muita keinoja asian tai sanojen selittämiseksi. (Kartio 2009, 12-23.)

Selkokielen ei kuitenkaan tulisi olla täysin riisuttua ja sisällöltään köyhää, vaan hyvässä selkokielessä on vaihtelua. Perinteisesti selkokieltä laativien ohjenuorana on ollut, että adjektiiveja tulisi välttää niiden abstraktisten merkitysten takia. Adjektiivit ovat kuitenkin osa asioiden havainnollistamista ja niiden avulla voi olla helpompi ymmärtää asioita. Adjektiivien käytöllä voi olla jopa syventävä vaikutus ymmärtämiseen. Helponnetun kielen

ja selkokirjojen avulla voi kehittää kielitaitoa ja siirtyä sitten vaikeammalle tasolle, kun selkokielen käyttö on hallinnassa ja vakiintunutta. (Mikkonen 2007, 166. 169.)

Selkokieltä löytyy myös erilaisten kirjojen muodossa. Selkokirja näyttää parhaimmillaan tavalliselta kaunokirjallisuuden kirjalta. Tekstin tukena on kirjassa hyvä olla myös kuvia, jotka vahvistavat tekstistä nousevaa tunnelmaa ja elävöittää lukijan kokemusta lukemastaan. Hyvässä selkokirjassa huomio on kiinnitetty lauseiden ja käsiteltävän teeman esittämisen selkeyteen. Lisäksi hyvän selkokirjan juoni etenee johdonmukaisesti ja ajallisesti suoraviivaisesti ilman hyppäyksiä ja aukkoja. Lukeminen rikastuttaa sanavarastoa ja opettaa kuin huomaamattaan lauserakenteita ja tapoja ilmaista asioita. Kirjallisuudella on kielen kehityksen lisäksi myös muita vaikutuksia. Kirjojen avulla voi kokea ilon tai samaistumisen tunteita tai vaikka purkaa pelkoja tai epäonnistumisen hetkiä. (Mikkonen 2007, 164-165, 169.)

4 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI

4.1 Kehittämistyössä käytetyt menetelmät

Jotta kehittämistyötä voi tehdä, tulee valita menetelmät päämäärän saavuttamiseksi. Usein ei ole olemassa yhtä ja oikeaa reittiä päämäärään, vaan tarkoituksenmukaista on valita keinot, joilla päämäärään päästään parhaiten. Useista vaihtoehdoista huolimatta päätösten ja valintojen tekeminen on tärkeässä asemassa. Tehdyt valinnat vaikuttavat tutkimuksen kulkuun ja siihen, minkälaiseen lopputulemaan tutkimuksessa päädytään. Lähestymistapoja on monia ja työstä muotoutuu tehtyjen valintojen näköinen. (Hirsjärvi ym. 2009, 123.)

Esittelen tässä seuraavaksi hieman tarkemmin menetelmät, jotka olivat tärkeimpiä kehittämistyössäni. Olen työssäni käyttänyt niin tiedonkeruumenetelmiä kuin kehittämisen menetelmiä. Työssä tärkeimmät käyttämäni menetelmät olivat aikaisemman tiedon käyttäminen, puolistrukturoidut haastattelut eli teemahaastattelut ja kokeileva toiminta. Muita työssä käyttämiäni menetelmiä olivat reflektointi, dialoginen keskustelu, työpajat, Mind Map -tekniikka ja palautekyselyt. (Salonen 2013, 22-23.)

Aikaisemman tiedon käyttö

Aikaisemman tiedon käyttäminen on ollut yksi tärkeimmistä menetelmistä, sillä siihen on sisällynyt menetelmäkirjallisuuteen ja muuhun teorian tietoon tutustumista. Ilman, että olisi perehtynyt aikaisempaan tietoon, olisi oppaan kokoaminen ollut mahdotonta toteuttaa, sillä oppaaseen kokoamani teorian tieto on vahvasti ohjannut oppaaseen valitsemiani harjoitteita. Pyrin aikaisemman tiedon käytössä pohtimaan niiden luotettavuutta huomioiden, kuka on kerännyt tiedon ja milloin se on kerätty. Oleellista on myös huomioida, mitä aineisto sisältää ja miksi se on ylipäätään kerätty. (Coghlan & Brannick 2010, 65.)

Tutustuin myös aikaisemmin tehtyihin vastaavanlaisiin työkirjoihin ja oppaisiin. Tutkin aikaisempia tuotoksia saadakseni käsityksen, minkälaista materiaalia on jo saatavilla sekä saadakseni ideoita oman oppaani sisältöön.

Haastattelut

Käytin kehittämistyössäni teemahaastattelua. Teemahaastattelu on toimiva tapa erityisesti silloin, kun tutkittava asia liittyy ihmisen toimimiseen erilaisissa tilanteissa (Ojasalo

ym. 2014, 55). Teemahaastattelulla oli mahdollista pitää kysymykset avoimina, jolloin sain laajoista asiakokonaisuuksista tietoa rajaamatta kysymyksiä liian tarkasti. Teemahaastattelut olivat tyyliltään puolistrukturoituja, koska tarkoituksena oli saada uusia ajatuksia eikä pelkästään vahvistaa jo tiedossani olevaa teoriaa. Kokonaan strukturoidulla haastattelurungolla ei olisi ollut tilaa luonnollisesti syntyvälle keskustelulle ja avoimille kysymyksille. (Kananen 2012, 60.) Käyttämäni haastattelurungot ovat liitteinä tässä raportissa (Liite 1 ja Liite 2).

Näiden haastatteluiden avulla olen saanut tärkeää tietoa alalla työskentelevien ihmisten ajatuksista, tarpeista ja kokemuksista, jolloin kehittämistyöni tuotos palvelee mahdollisimman hyvin kohderyhmää eli maahanmuuttajanuoria ja heidän kanssaan työskenteleviä ohjaajia. Haastatteluihin valikoituivat henkilöt, jotka työskentelevät maahanmuuttajien kanssa, jolloin aihepiirini koskettaa heitä tekemänsä työn kautta (Kananen 2012, 100).

Kehittämisen prosessin aikana keräsin talteen asiantuntijahaastatteluiden materiaalin nauhoitettuna, mutta säilytin myös haastattelun rungon sekä haastattelun aikana kirjoittamani muistiinpanot. Voidaan sanoa, että kaikki dokumentit ovat yhtä tärkeässä asemassa, vaikka jokin tuotettu materiaali tuntuisi raporttia kirjoittaessa muita tärkeämmältä (Salonen 2013, 23).

Kokeileva toiminta

Kokeilevan toiminnan tarkoituksena on saada selville, kuinka tuotos toimii käytännössä sille tarkoitettuun ympäristöön. Kokeileva toiminta tehdään usein pienemmällä laajuudella, josta tehdään havaintoja ja niiden havaintojen perusteella voidaan tehdä tarvittavia muutoksia kokeiltuun toimintaan jo ennen kuin se otetaan käyttöön laajemmassa mittakaavassa. (Toikko & Rantanen 2009, 99-101.)

Kehittämistyössäni kokeilevaa toimintaa oli oppaan testausjakso työelämässä. Jaksolta saadun arvioinnin ja palautelomakkeen (Liite 3) perusteella tein muutoksia oppaaseen. Kokeileva toiminta ja palaute olivat merkityksellisiä oppaan jatkokehittämisen kannalta. Palautteista nousi esiin ammattilaisten näkökulmia, joita en itse ollut ajatellut.

4.2 Prosessikuvaus kehittämistoiminnasta

Taulukko 1. Prosessin aikataulukus mukailien Salosen konstruktivistista mallia kehittämistyössä (Salonen 2013, 20).

AIKA	MENETELMÄ	TOIMIJAT	HYÖTY/TUOTOS	DOKUMENTOINTI	
9/2016	Aiheen valinta	opiskelija	Opinnäytetyön aihe	sähköposti	ALOITUS- JA SUUNNITTELUVAIHE
10/2016	Kirjoittaminen	opiskelija	Aiheeseen orientoituminen	essee Word-tiedostoon	
11-12/2016	Kirjoittaminen, keskustelu	opiskelija	Opinnäytetyösuunnitelma	Word-tiedosto	
12/2016	Aikaisemman tiedon käyttö	opiskelija	Tietoperustan koaminen	Word-tiedosto	
1-2/2017	Kokoukset	Hanketyöryhmä + muut työkirjaa tekevät opiskelijat + ohjaava opettaja	Yhteisten reunaehtojen sopiminen tulevaan työkirjaan, yleistä hankkeesta	muistiinpanot	
2/2017	Tietoperustatyöpaja	Ohjaava opettaja + opinnäytetyöntekijöitä	Palautetta kerätystä tietoperustasta	muistiinpanot	ESI- JA TYÖSTÖVAIHE
3-5/2017	Asiantuntija-haastattelut	opiskelija + asiantuntija (opetuskoti Mustikka, VALMO-luokan opettaja, toimeksiantaja)	Vinkkejä ja ideoita ammattilaiselta, toimeksiantajan toiveet oppaan sisällöstä	nauhoitus, muistiinpanot, sähköposti	
4/2017	Tulostyöpaja	opiskelija + muut opinnäytetyötä tekevät, ohjaava opettaja	Palaute tietoperustasta ja opinnäytetyön rakenteesta	muistiinpanot	
5-6/2017	Kirjoittaminen, Mind Map	opiskelija	Ensimmäinen versio oppaasta	muistiinpanot, Word-tiedosto	

6-9/2017	Kokeileva toiminta, palautekysely	Perheryhmäkodin ohjaajat ja nuoret, SPR asuinyksikön työntekijät	Palaute oppaasta	sähköposti, muistiinpanot puhelusta	
11/2017	Palautekysely	Sata omenapuuta - hankkeen toimijoita	Viimeinen palaute oppaasta	palautekyselylomake	TARKISTUS- JA VIIMEISTELYVAIHE
	Raportointi	opiskelija	Valmis opinnäytetyö	raportti	
	Seminaari	opiskelija	Opinnäytetyön esittely ja kypsyysnäyte	posterit, kypsyysnäyte	

Kehittämistyön prosessi voidaan kuvata yksinkertaisimmillaan vaiheilla suunnittelu, toteutus ja arviointi. Yleensä prosessi ei kuitenkaan ole jaoteltu näin radikaalisti ja vaiheiden muuttumiskohtia on vaikeaa nähdä. (Ojasalo ym. 2014, 23.) Kehittämistoimintaan sisältyvät ideoinnin ja priorisoinnin lisäksi kokeilu ja mallintaminen. Ideointia käytetään alkuvaiheessa, mutta vielä toteutusvaiheessa voidaan palata ideointiin. Idea voidaan tällöin tarkastella uudelleen ja muokata niin tarvittaessa. (Toikko & Rantanen 2009, 59.)

Kuvaan kehittämistyön prosessin etenemisen konstruktivistista mallia hyödyntäen. Lähestymistapana konstrukttiivinen malli on työhöni soveltuva, sillä sen käytännönläheisyys sopii kehittämistehtäviin, joiden tuotoksena syntyy jotakin konkreettista (Ojasalo ym. 2014, 65-66). Konstruktivistinen malli sisältää paljon spiraalimallista sekä lineaarisesta mallista tuttuja elementtejä, joista koostuu yhteisöllinen ja osallistava näkökulma. Konstruktivistinen malli ottaa huomioon inhimilliset tekijät, on eteenpäin suuntaavaa ja sisältää vuorovaikutteista keskustelua. (Salonen 2013, 16.)

Työni eteni tavoitteen määrittelystä suunnitteluun ja suunnittelun jälkeen toteutuksen kautta päättämiseen ja arviointiin, kuten lineaarisessa mallissa. Kehittämistyössäni kuitenkin oli vaiheita, jolloin toteutuksen jälkeen palasin takaisin suunnittelemaan. Kehittämistoimintaa siis arvioitiin, tarkasteltiin ja suunniteltiin useampaan kertaan, kuten spiraalimallissa. (Toikko & Rantanen 2009, 64-66.)

Aloitus- ja suunnitteluvaihe

Aloitusvaihe on nimensä mukaan se, mistä kaikki alkaa ja on siksi kehittämistyön vaiheena tärkeä. Aloitusvaiheessa tulee tiedossa olla kehittämistarpeen ja alustavan kehittämistehtävän lisäksi toimintaympäristö ja alustava käsitys osallistuvista toimijoista sekä heidän työskentelystään. (Salonen 2013, 17.)

Aloitin kehittämishankeprosessini ulkomaan opiskeluvaihdosta käsin syyskuussa 2016 aiheen valinnalla. Olin alustavasti jo kesän aikana tutustunut mahdollisiin aiheisiin, mutta lopullisen valinnan tein syyskuussa. Valitsin aiheeni koulun osoittamasta aihepankista. Toimeksiantajanani Sata omenapuuta -hanke oli kuvannut aiheen tässä vaiheessa hyvin avoimesti sanalla kieli. Vieraassa maassa ilman yhteistä kieltä omaavana tuo aihe herätti kiinnostukseni. Seuraavaksi kirjoitin aiheeseen orientoivan esseen. Minulle oli luontevaa pohtia kirjoituksessa kielen oppimisen vaikutuksia kotoutumiseen, sillä olin itse maassa, jonka valtaväestön käyttämää kieltä en osannut ja tämä hankaloitti omaa sopeutumistani kulttuurillisten eroavaisuuksien rinnalla.

Syksyn 2016 aikana aloin tutustua aiheeseen Internetistä löytyvän materiaalin kautta, sillä en päässyt suomalaiseseen kirjastoon. Jotta pystyisin välttämään täysin samanlaisten ideoiden toistamisen, tutustuin myös aikaisemmin tehtyihin tuotoksiin ja työkirjoihin (Vilka & Airaksinen 2003, 27). Tutustuin erilaisiin kehittämishankkeisiin, jotka käsittelivät esimerkiksi maahanmuuttajia, kielen oppimista ja toiminnallisia menetelmiä.

Aloitusvaiheen jälkeen on konstruktivistisen mallin mukaan suunnitteluvaihe, jossa laaditaan kehittämissuunnitelma. Suunnitelmaan tulee sisällyttää työn tavoitteet, ympäristö, vaiheet, toimijat, käytettävät menetelmät, käytettävät materiaalit ja dokumentoitavat. (Salonen 2013, 17.)

Orientoivan kirjoituksen jälkeen alkoi kehittämishankkeen suunnitelman työstäminen. Suunnitelman työstäminen oli haastavaa, sillä en ollut tavannut henkilökohtaisesti toimeksiantajaa enkä muita Sata omenapuuta -hankkeelle kehittämishanketta tekeviä opiskelijoita. Minun oli vaikeaa muun muassa nimetä työn tavoitteita tapaamatta toimeksiantajaa, koska en kokenut omaavani tarpeeksi informaatiota, minkälainen tuotoksen odotettiin olevan. Laadin alustavaa suunnitelmaa ohjaavan opettajani tuella loka-joulukuun aikana niin pitkälle kuin se oli mahdollista. Lisäksi tutustuin lisää aiheeseen liittyviin aineistoihin sekä materiaaleihin ja keräsin alustavaa tietoperustaa kehittämishankkeelleni. Sovimme ohjaavan opettajan kanssa, että täydennän suunnitelmaa Suomeen palattuani sen jälkeen, kun olemme pitäneet palaverin, jossa tapaisin hanketyöryhmää ja muita hankkeelle kehittämistyötä tekeviä opiskelijoita.

Tammikuussa 2017 tapasimme Sata omenapuuta -hankkeen työryhmän, ohjaavan opettajan sekä kahden muun työkirjaa tekevän opiskelijan kanssa. Tapaamisella keskustelimme yleisesti hanketta koskevista ajatuksista ja sovimme yhteisistä reunaehdoista koskien tulevaa työkirjaa. Osa työkirjoista oli valmistumassa jo keväällä 2017, jolloin teimme ulkoasua koskevat päätökset tällä tapaamisella. Sain myös nähdä alustavan version yhdestä työkirjasta, josta sain itselleni lisää ideoita omaa osuuttani ajatellen.

Oppaan esi- ja työstövaihe

Esivaiheella tarkoitetaan käytännössä vaihetta, jolloin kehittämishankkeen tekijä siirtyy siihen ympäristöön, jossa varsinaista työskentelyä toteutetaan. Vaihe ei välttämättä ole ajallisesti mitattuna pitkä vaan voi olla lyhyt vaihe sisältäen suunnitelman nopeaa läpikäymistä. (Salonen 2013, 17.) Minun työskentelyssäni esivaiheeseen kuului asiantuntijahaastattelussa käytettävän teemahaastattelurungon kokoamista kehittämishankkeen suunnitelman pohjalta. Työstövaihe on vaiheista kaikkein pisin ja samalla myös vaativin.

Työstövaiheen aikana kaikki kehittämishankkeessa olevat osatekijät realisoituvat. (Salonen 2013, 18.) Kehittämistyöni työstövaihe alkoi vuoden 2017 helmikuussa ja päättyi saman vuoden lokakuuhun.

Työstövaiheeseen liitetty ohjaus, vertaistuki ja palaute ovat tärkeässä osassa oman ammatillisen kehittymisen ja kehittämistyön onnistumisen kannalta (Salonen 2013, 18). Työstövaiheeseen sisältyivät myös tietoperusta- ja tulostyöpajat, joiden kautta sai työlle palautetta ja vertaistukea. Helmikuussa tietoperustatyöpajassa esittelin tietoperustaa, jota olin siihen mennessä kerännyt. Tietoperusta oli tässä vaiheessa hyvin vaillinainen ja vaati täydennystä. Tietoperustatyöpajan jälkeen lisäsin ja muokkasinkin teorian tietoa paljon ideoiden prosessoituessa työn edetessä. Tietoperustapajan lisäksi kokoonnuimme vielä muiden työkirjaa tekevien opiskelijoiden kanssa ja hahmottelimme ideoita työkirjan tehtäviin.

Oppaan tavoitteiden ollessa tiedossa, piti sen kehittämisen tueksi löytää yhteistyötahoja, jotka auttaisivat omien näkemysten ja kokemuksiensa kautta kehittämään opasta työelämään sopivaksi. Koska opas oli tarkoitettu maahanmuuttajanuorten kanssa tehtävän työn tueksi, valitsin yhteistyökumppaneiksi tahot, joissa ohjaustyötä tehdään eri-ikäisten maahanmuuttajien kanssa erilaisissa ympäristöissä. Tein kehittämistyötä yhteistyössä toimeksiantajan, 15-18-vuotiaiden maahanmuuttajien perheryhmäkodin ja vastaanottokeskuksen asuinyksikön työntekijöiden, Opetuskoti Mustikan työntekijän ja VALMO-luokkaa opettavan opettajan kanssa.

Maaliskuussa 2017 tein ensimmäisen teemahaastattelun Opetuskoti Mustikassa. Haastattelin pääasiassa opetuskodissa työskentelevää ohjaajaa, vaikka haastattelutilanteessa oli mukana myös opiskelijaharjoittelija. Haastattelun tarkoituksena oli saada käytännön vinkkejä ja näkökulmaa siihen, minkälaisia harjoitteita maahanmuuttajataustaisten nuorten kanssa olisi järkevää tehdä. Opetuskoti Mustikka oli sopiva taho yhteistyökumppaniksi, sillä se tarjoaa suomen kielen opetuksen lisäksi arjen taitojen opetusta (Opetuskoti Mustikka 2017). Toisen asiantuntijahaastattelun halusin tehdä enemmän koulumaailmaan painottuvan tahon kanssa. Otin yhteyttä VALMO-luokan opettajaan, jolle myöhemmin tein teemahaastattelun. Haastattelut olivat kumpikin noin puolentoista tunnin pituisia ja paljon informaatiota sisältäviä. Haastatteluista nousivat vahvasti teemat toiminnallisuus ja selkokielen käyttö. Molemmista haastatteluista sain tietoa, jonka pohjalta ideoin oppaan harjoitteita ja sisältöjä.

Aloitin teemahaastattelujen analysoinnin purkamalla nauhoitetut haastattelut tekstiksi eli litteroin haastattelujen sisällöt. Ennen kuin aloittaa litterointityön, on oltava selvillä käsitys siitä, minkälaista analyysia aineistosta on pystyttävä tekemään myöhemmin (Hirsjärvi ym. 2009, 222). Litterointia voi toteuttaa neljällä eri tasolla riippuen tavoitteesta, mitä kerätyllä aineistolla eli tässä tapauksessa haastattelulla on haluttu selvittää. Käytin litteroinnissa perustasoa, koska halusin pääasiassa analysoida vain puheen sisältöä. Peruslitterointi oli tapauksessani riittävää materiaalin myöhempää käyttöä ajatellen. Peruslitteroinnissa jätin puheen täytesanat ja asiayhteyteen kuulumattomat kommentit litteroimatta, sillä ne eivät olleet oleellisia työni kannalta. (Tietoarkisto 2016.)

Tapoja analysoida aineistoja on monia, mutta selkein sääntö on valita tapa, jolla parhaiten löytää ratkaisuja tutkimustehtävään (Hirsjärvi ym. 2009, 224). Sisällönanalyysi on perusmenetelmä, jota voi hyödyntää laadullisissa tutkimuksissa, sillä se sopii myös strukturoimattoman materiaalin analysoimiseen. Sisällönanalyysin avulla kerätty materiaali on tarkasteltavissa tiiviissä ja yleistetyssä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 91,103.) Litteroinnin jälkeen luin haastatteluja läpi ja yliviivasin asioita teemoittain. Tämän jälkeen jaottelin haastatteluaineiston teemoihin. Teemoina olivat toiminnan tavoitteet, työssä käytetyt menetelmät ja työtavat, työn haasteet sekä asiakkaiden palaute. Teemoihin jaottelua tehdessäni, haastatteluista nousi paljon yhtäläisyyksiä toisiinsa nähdessä ja teoriaan peilattessani. Teemoihin ryhmittelyn jälkeen aloitin ideoimaan harjoitteita oppaaseen haastattelujen sekä tietoperustan pohjalta. Pohdin teemojen kautta, minkälaisia harjoitteita työn tukena olisi hyvä olla, peilaten samalla siihen, mitä työssä käytetään nyt.

Näiden asiantuntijahaastattelujen lisäksi tein haastattelun toimeksiantajalle kartoittaakseni tuotokselle asetettuja tavoitteita toimeksiantajan näkökulmasta. Tein haastattelun sähköpostihaastatteluna, koska osapuolien aikataulut asettivat rajoitteita perinteisen henkilökohtaisen haastattelun järjestämiselle. Sain kuitenkin sähköpostihaastattelun pohjalta tietoa, jota työni edistämiseksi tarvitsin.

Kehittämishankkeiden ja tutkimusten tulostyöpaja oli huhtikuussa 2017. Tulostyöpaja, nimestään huolimatta ei sisältänyt osaltani tuloksien esittelyä, koska niitä ei vielä ollut. Esittelin työpajassa tietoperustaa ja suunnitelmaa tuotoksen sisällöstä. Vertaispalautteesta sain vahvistusta sille, että kehittämistyöni on edennyt oikeaan suuntaan, mutta vaatii vielä paljon lisää työstämistä.

Olin jo aiemmin tutustunut muihin vastaavanlaisiin työkirjoihin saadakseni käsityksen siitä, minkälaisia oppaita on jo tarjolla. Oppaan ideointi- ja kokoamisvaiheessa tutustuin näihin tuotoksiin lisää. Tutustuin muun muassa Turun ammattikorkeakoulun kehittämiin Friski ja Umbrella -työkirjoihin (Kivinen 2011, Timonen-Kallio 2010). Työkirjan ensimmäinen tavoite on oppia suomen kieltä ja sille ominaisia piirteitä, jotta kielenoppimisen kautta uuteen maahan kotoutuminen olisi mahdollista. Oppiminen kuitenkin tapahtuu arkisten asioiden parissa ja toiminnallisesti, joilla pyritään siihen, etteivät harjoitteiden tekeminen tuntuisi koulumaiselta opetustilanteelta. Oppaaseen valitut teemat nousivat reaalipedaagogiikasta ja saivat lisävahvistusta tehdyistä haastatteluista. Harjoitteet eivät yksiselitteisesti tavoittele kieliaineksen kehittymistä, vaan lisäävät myös vuorovaikutustaitoja. Oppaan sisältövalintoja tehdessäni pyrin valitsemaan kokonaisuuteen harjoitteita, joita voi toteuttaa yksilötyöskentelynä sekä ryhmätyöskentelynä.

Alusta alkaen pohdin oppaan sisällön asettelua, jotta se olisi mahdollisimman selkeä ja asiat olisivat tarkoituksenmukaisessa järjestyksessä. Selkeyttä oppaaseen pyrin luomaan tarpeeksi väljällä asettelulla, jota piristi tilaustyönä tehty kuvitus. Koin myös, että osaan harjoitteista oli hyvä listata tarvittavat välineet, jotta ne ovat helposti ohjaajan luettavissa eikä niitä tarvitse poimia ohjeistuksen joukosta.

Tuotoksen raakaversiota oli myös testattava käytännössä. Koska en ollut tekemässä syventävää harjoittelua paikassa, jossa opasta voitaisiin testata, otin yhteyttä Turussa toimivaan perheryhmäkotiin. Perheryhmäkodissa asuu alaikäisiä oleskeluluvan saaneita pakolaisnuoria. He ottivat oppaan silloisen ensimmäisen version testaukseen kesäkuussa. Sovimme, että opas on heidän käytössään noin kuukauden, jonka jälkeen toimitan palautekyselylomakkeen (Liite 3). Palautteen perusteella opas oli hieman huvitusta herättävä ja osa harjoitteista oli lapsellisia. Huomasin ja totesin itsekkin jälkeensä, että kohderyhmä ei ehkä ollut oikea, sillä nämä nuoret olivat olleet käytännössä Suomessa pidempään, jolloin suomen kieli oli jo jollain tasolla hallussa eivätkä kaikki harjoitteet vastanneet näiden nuorten tarpeita.

Kesän jälkeen tapasin jälleen ohjaavaa opettajaa, jolloin kävimme läpi, missä vaiheessa työni kaiken kaikkiaan on. Kerroin saamastani palautteesta ja päätimme, että pyrin löytämään vielä toisenlaisen yhteistyötahon, josta saada palautetta. Tällä kertaa asiakasryhmän tulisi sisältää nuoria, jotka ovat juuri saapuneet Suomeen eivätkä tunne suomen kieltä ja suomalaista kulttuuria.

Tarkistus- ja viimeistelyvaihe

Tarkistusvaihe on prosessin kannalta tärkeä ja se voidaan ajatella kulkevan läpi koko kehittämisprosessin, mutta se voidaan erotella myös omaksi vaiheekseen. Tarkistusvaiheessa annetaan palautetta ja arviota tuotoksesta, jonka perusteella pohditaan, palautetaanko työ työstövaiheeseen tai siirretäänkö eteenpäin eli viimeistelyvaiheeseen. (Salonen 2013, 18.) Kehittämistyössäni arviointia tapahtui läpi prosessin omasta toimestani ja ohjaajalta saatujen välipalautteiden pohjalta.

Oppaan ollessa lähes valmis, lähetin sen vielä toisen yhteistyökumppanin kommentoitavaksi ja pyysin palautetta kirjallisesti palautelomakkeen avulla. Tein oppaaseen muutoksia testaavien tahojen ja toimeksiantajan palautteisiin perustuen. Palautteen vuoksi lisäsin muun muassa tietoperustaa teemoihin liittyen ja muokkasin joitain ilmaisuja sekä parantelin selitettä oppaan käyttötarkoituksesta. Lähetin oppaan uutta palautetta varten vielä vastaanottokeskukseen, josta sain palautetta nuorten asuinyksikössä työskenteleviltä.

Viimeistelyvaiheelle kannattaa varata aikaa, sillä se voi usein kestää yllättävänkin kauan. Vaihe sisältää koko oppaan ja kehittämishankeraportin hiomisen. (Salonen 2013, 18.) Työni viimeistelyvaihe sijoittui loka-marraskuulle 2017. Viimeistelyvaiheessa hioin opasta sen kieli- ja ulkoasun näkökulmasta. Tässä vaiheessa, kun opas oli muotoutunut miltei lopulliseen muotoonsa, otin yhteyttä myös kuvittajaan, joka hahmotteli toiveideni mukaan kuvituksen oppaaseen. Lopullisessa muodossa olevasta tuotoksesta pyysin vielä viimeisen palautteen Sata omenapuuta -hankkeessa toimivilta henkilöiltä.

Valmis tuotos

Kehittämishankkeesta valmistuu aina jokin konkreettinen tuotos, joka tässä tapauksessa on opas (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51). Viimeistelyvaihe on vaiheista viimeinen, jonka jälkeen tuotos on valmis. Valmis tuotos sisältää oppaan esittelyn, julkaisun ja levittämisen. (Salonen 2013, 19-20.) Valmis työkirja kaikkine osioineen tullaan julkaisemaan ja levittämään perinteisesti painettuna sekä sähköisessä muodossa. Esittelen kehittämistyöni ja oman osuuteni työkirjasta loppuseminaarissa marraskuussa 2017.

5 TOIMINNALLISEN KIELENOPPIMISEN OPAS

5.1 Oppaan sisältö

Toimeksiantaja, Sata omenapuuta tilasi työkirjakokonaisuuden, jossa käsitellään neljää eri elämänhallinnan osa-aluetta. Työkirja kootaan yhdeksi kokonaisuudeksi neljästä erillisinä omina kehittämistöinä tehdyistä työkirjoista. Puolet työkirjasta valmistui jo keväällä 2017 ja loput valmistuvat syksyn 2017 aikana. Sata omenapuuta -hankkeen tavoitteena oli, että työkirjaa voi hyödyntää maahanmuuttajanuorten kanssa tehtävän työn tukena.

Halusin tehdä toiminnallisen kielenoppimisen osuudesta ohjaajalle tarkoitetun oppaan. Oppaan käyttö on ohjaajan käsissä ja työntekijä voi itse määrittää, millä tavoin hyödyntää opasta. Sen sisältämiä harjoitteita on mahdollista käyttää sellaisenaan tai työntekijä voi soveltaa harjoitteita omien ohjaustapojensa tueksi asiakkaiden ja heidän tarpeiden mukaan. Opas löytyy tämän raportin liitteistä (Liite 4).

Toiminnallisen kielenoppimisen oppaasta tuli kokonaisuudessaan minun näköiseni, vaikka tein siihen muutoksia muilta saadun palautteen perusteella. Opas sisältää johdannon, jossa kerron yleisellä tasolla, mistä idea oppaalle on lähtenyt, mihin se on tarkoitettu ja mitä se sisältää. Heti johdannon jälkeen alkavat sivut, joissa ovat ohjeet itse harjoitteista ja lyhyt alkupuhe kustakin aiheesta. Alkupuheeseen olen liittännyt teoriaa, jotta sen kautta olisi helpompi ymmärtää valittuja harjoitteita.

Halusin oppaastani helppolukuisen ja ideoita herättävän, mutta ennen kaikkea selkeän ja sopivassa määrin informaatiota sisältävän sisällön. Oppaassa on neljä eri teemaa, joista jokaisen alla on kaksi harjoitetta. Maailma on täynnä erilaisia harjoituksia, joiden kautta näitäkin oppaassa esiteltyjä asioita voi harjoitella. Sata omenapuuta -hankkeen tavoitteena oli tukea kotoutumista ja lisätä nuorten osallisuutta, jonka otin huomioon harjoitteiden valinnassa. Kokosin tähän oppaaseen eri tyyppisiä harjoituksia myös pitäen mielessä sen harjoitteiden sovellettavuuden, jotta sen sisältö olisi mahdollisimman vaihteleva ja tarjoaisi oppaan käyttäjälle mahdollisuuden keksiä myös omia luovia ratkaisuja erilaisissa tilanteissa.

Jokaisessa neljässä työkirjassa on lisäksi niitä yhdistävä tekijä, Viima -niminen hahmo. Viima seikkailee työkirjojen ja oppaani sivuilla elävöittämässä tekstiä ja käsiteltäviä asioita. Yhtenäisen kuvituksen kautta kokonaisuus on selkeä ja luo sen käyttäjälleen ehjän kuvan työkirjasta.

5.2 Oppaan teemat

Oppaassa on yhteensä neljä teemaa, joista jokaisesta löytyy kaksi erilaista harjoitusta asioiden käsittelyyn. Teemat ovat jokapäiväisessä arjessa kohdattavia elämänhallintaan liittyviä asioita. Harjoitukset pohjautuvat reaalipedagogiikkaan, mikä tarkoittaa sitä, että ne ovat sidoksissa nuoren omaan arkiseen elämään. Teemoissa on käsitelty myös niihin kuhunkin liittyvää teoriaa perustellen harjoitteiden tarkoituksia.

Minäkuva

Teemoista ensimmäinen on minäkuva ja henkilökohtaisesti koen tämän yhdeksi tärkeimmistä. Usein maahan muuttanutta nuorta ovat saattaneet koetella erilaiset vaikeudet, jotka ovat horjuttaneet hänen käsitystään itsestä ja elämästä. Nuoruudesta lähtien on tärkeää saada ja luoda itsestään realistinen minäkuva. Psykkisiä valmiuksia on harjoitettava, jotta vastoinkäymisistä ja pulmista huolimatta voi pärjätä elämässä mahdollisimman hyvin. Minäkuva-teemaan valitsin harjoitteet haavekartta ja ominaisuuksien vaihtokauppa.

Asiointi

Nykyajan teknologia ja muu kehitys ovat huimaa, mutta aivan kaikkea ei kotoa käsin ole mahdollista tehdä, vaan on lähdettävä kodin ulkopuolelle. Juuri maahan muuttaneelle konkreettinen vierailu esimerkiksi Kelassa voi helpottaa asioiden hoitamista jatkossa itsenäisemmin. Usein asiointiin liittyy erilaisten asiakirjojen täyttämistä, jolloin kielitaidoton on suuren haasteen edessä, ellei ole ikinä kokenut itse, kuinka toimia vaikkapa virastossa. Tähän teemaan liittyen harjoitteina ovat vierailut sekä tutustumiskäynnit ja mikäli vieraileminen ei ole mahdollista, voi kuvitteellisen tilanteen luoda silloin tilaan kuin tilaan. Tutussa ympäristössä on turvallista harjoitella jännittävältäkin tuntuvia tilanteita.

Kodinhoito

Kodinhoito on tärkeä teema, sillä se tulee olemaan jokaisen nuoren elämässä ajankoh- taista todennäköisesti jossakin vaiheessa elämää. Tähän halusin harjoitteiksi erittäin ar- keen sidonnaiset tehtävät, jotka saattavat tuntua jopa naurettavan helpoilta, mutta ovat oiva keino lähestyä arjen sanastoa ja kulttuuria. Haastattelusta kuitenkin nousi vahvana ajatus siitä, että juuri tämänkaltaiset arkiset puuhut ovat niitä, jotka opettavat parhaiten myöhempää tulevaisuutta varten. Harjoitteina ovat kauppalistan laatiminen ja suomalaisen ruoan valmistaminen sekä hintojen vertailu eri kauppojen välillä.

Sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutustaidot

Tämän teeman tietoperustalla halusin muistuttaa lukijaa vuorovaikutuksen merkittävyys- destä ja monimuotoisuudesta osana kotoutumista. Sosiaalisten suhteiden ja vuorovai- kutustaitojen harjoittelua ovat kaikki tekeminen, jossa ollaan yhteydessä yhden tai use- amman henkilön kanssa, joten näitä tulee harjoiteltua läpi oppaan. Tämän osion on kui- tenkin tarkoitus vielä syvemmin käsitellä niitä. Tässä toinen harjoituksista käsittelee eri- laisia lauseita ja ilmauksia, joita voi arjessa kohdata. Toinen tehtävistä käsittelee omien ja toisten tekojen vaikutuksia omiin tunteisiin ja ajatteluun.

6 ARVIOINTI JA POHDINTA

6.1 Kehittämisprosessin arviointi

Kehittämishankeprosessini alkoi vuoden 2016 syyskuussa ollessani samaan aikaan opiskeluvaihdossa ja päättyi kokonaisuudessaan valmistuessani joulukuussa 2017. Prosessi oli pitkä jakso, jonka aikana työ eteni vaihtelevaan tahtiin. Kaikki asiat eivät menneet täysin suunnitelmieni mukaan tai miten olin ajatellut, joten asioita piti soveltaa lennosta ja nopeallakin aikataululla. Tarkempi suunnitelma sekä aikataulutukset olisivat saattaneet helpottaa työskentelyäni. Mielestäni prosessin laajuus ajallisesti aiheutti haasteita aikataulutukselle, sillä sen ohessa oli myös muuta tehtävää. Viimeistelyvaiheessa oli enemmän tehtävää kuin olin odottanut ja se myös vei ajallisesti odotuksiani pidempään. Sain kuitenkin tehtyä tarvittavat viimeistelyt parhaani mukaan aikataulun puitteissa.

Prosessi olisi varmasti ollut erilainen, mikäli olisin käyttänyt toisenlaisia menetelmiä. Prosessissa käyttämäni menetelmät olivat mielestäni kuitenkin toimivia ja vastasivat siihen, minkälaista tietoa tarvitsin. Kokeileva toiminta jäi hieman vähäiseksi. Mielestäni sitä olisi voinut hyödyntää enemmän erilaisissa ympäristöissä, mutta ymmärrän myös tahojen omien kiireiden rajoittavan tätä. Sain kuitenkin palautetta erilaisilta toimijoilta, jolloin oli mahdollista ottaa erilaisia näkökulmia huomioon.

Asiantuntijahaastattelut taas antoivat käsityksen siitä, minkälaisia asioita tulee työntekijän näkökulmasta painottaa. Vaikka sain kahdesta asiantuntijahaastattelusta hyvin materiaalia, olisi haastatteluja voinut tehdä vielä laajemmin koko asiakasryhmälle mukaan lukien nuoret maahanmuuttajat, saadakseni vieläkin monipuolisempia näkemyksiä eri tahoilta. Pohdin myös jälkepäin, olisinko voinut käyttää työntekijöiden ja nuorten kokemusten keräämiseen keinoa, jolla olisin saanut suuremman otannan kuin nyt sain haastatteluja tekemällä. Toisaalta vastaukset eivät esimerkiksi kyselyissä olisi välttämättä olleet niin kattavia informaatioltaan.

Yhteistyö toimeksiantajaan ja yhteistyökumppaneihin oli mielestäni sujuvaa. Yhteistyökumppaneiden tapaamiset toteutuivat suunnitellusti. Vain kesälomien aikaan henkilöiden tavoittaminen oli hankalampaan. Yhteistyökumppaneiden innokkuus, halu auttaa ja ottaa osaa kehittämistyössäni näkyivät joustavana yhteistyönä, minkä koin erittäin kannustavaksi työskentelyni kannalta. Sain yhteistyökumppaneilta monenlaista palautetta ja kiitin jokaista heitä antamastaan palautteesta.

6.2 Toiminnallisen kielen oppimisen oppaan arviointi

Kehittämishankkeen aihetta valitessani ei toimeksiantaja ollut määritellyt tuotoksen käyttötarkoitusta. Minun tuli määritellä, olisiko tuotos tarkoitettu työkirjaksi nuorelle vai oppaaksi työntekijälle. Päädyin suuntaamaan tuotoksen ohjaajan käyttöön tarkoitetuksi, sillä siitä minulle heräsi enemmän ideoita. Jossakin kohtaa prosessia huomasin, että oppaan laatiminen ohjaajalle on näkökulmana kuitenkin haastava. Pohdin paljon sitä, kuinka ilmaista asioita väheksymättä kenenkään työntekijän ammattitaitoa vaan kunnioittaen sitä. Mielestäni onnistuin huomioimaan oppaan sisällön kautta, että se on alan työntekijöille, jotka voivat oman työskentelytapansa tuntien hyödyntää sitä.

Koen, että minulla oli suuri vapaus päättää oppaan sisällöstä, koska toimeksiantaja ei ollut määritellyt sisältöä tarkasti. Tämä antoi vapautta työskentelyyni ja mahdollisti luovan ajattelun. Vapauden mukana tuli samalla myös haastetta oman työn rajaamiseen ja suuntaamiseen. Koen, että välillä kehittämishankkeeni tavoitteena oletettiin olevan kielen oppikirja, mikä saattoi vaikuttaa saamaani palautteeseen. Tämä väärinymmärrys saattoi johtua siitä, että en ollut tarpeeksi selkeästi kuvannut oppaan tavoitetta tukea kotoutumista kielellisen oppimisen kautta.

Mielestäni oppaan teemojen valinta oli onnistunut ja tätä ajatustani vahvisti se, että niiden taustalla on asiantuntijoilta saatua tietoa ja tietoperustaa, johon pohjautuen ne muo-
vautuivat sellaisiksi kuin nyt ovat. Teemojen sisällä olevat harjoitteet muokkautuivat koko prosessin ajan saadun palautteen ja kehitysideoiden pohjalta. Alun perin olin suunnitellut oppaan sisältävän johdannon lisäksi myös ohjaajalle osoitetun kappaleen. Lopulta päädyin tiivistämään ohjaajalle-osion johdantoon, jotta samojen asioiden toisto vähentyi.

Tavoitteena oli luoda opas, josta olisi hyötyä alalla työskentelevälle, mutta tämän toteutumista on mielestäni vaikea mitata, sillä kaikki työntekijät ovat niin erilaisia ja omaavat erilaista työ- ja elämäkokemusta. Itse näen oppaan soveltuvan parhaiten perehdyttämismvaiheessa olevalle työntekijälle, sillä se sisältää harjoitteita, jotka antavat käsityksen siitä, minkälaisia menetelmiä maahanmuuttajien kanssa voi hyödyntää. Oppaan tavoitteena oli myös vahvistaa nuoren elämänhallintataitoja, minkä toteutumista on mielestäni haastavaa, ellei jopa mahdotonta arvioida nuorilta itseltään kysymättä tai ilman, että opas on ollut käytössä pidemmän jakson ajan.

Kuten kehittämisprosessin arvioinnissa totesin, asiakaslähtöisyyttä olisi voinut lisätä keräämällä esimerkiksi kohderyhmältä itseltään vielä enemmän tietoa ja selvittää sitä

kautta heidän tarpeitaan. Huomioidessani ajalliset resurssit, oman osaamiseni ja henkisen jaksamiseni, päädyin rajaamaan kohderyhmältä kerättävää aineistoa. Työn lopullinen toteutustapa on kuitenkin muotoutunut useamman perustellun asian summasta, jossa yhdistyvät omien lähtökohtien lisäksi myös toimeksiantajan toiveet sekä kohderyhmän tarpeet unohtamatta oppilaitoksen asettamia vaatimuksia. (Vilka & Airaksinen 2003, 56-57.)

Keräsin palautetta keskeneräisestä oppaasta prosessin aikana kahdessa eri vaiheessa työstämistä ja kahdelta eri yhteistyökumppanilta. Saamani palaute kehittämistyön eri vaiheissa oli tärkeässä asemassa, jotta oppaan kehittäminen olisi mahdollista ja sitä kautta hyödynnettävyys työelämässä olisi mahdollisimman suuri. Saamastani palautteesta kävi ilmi, että useimmat harjoitteet sopisivat enemmän ennalta sovittuun pienryhmätoimintaan, sillä molemmissa testaamispaikoissa kodinomaisuuden ylläpitäminen koetaan tärkeänä. Kodinomaisuuteen liittyy se, että vapaa-aika halutaan rauhoittaa nuorten omaan aikaan ja tekemiseen. Konkreettiset ja arkielämään liittyvät harjoitteet taas koettiin toimivammaksi heidän toimintaympäristöissään.

Harjoitteiden käyttö juuri Suomeen tulleiden nuorten kanssa saattaa olla vaikeaa ilman tulkkia, kun taas pidempään Suomessa olleet voivat ymmärtää käsitteitä ohjaajan selittämänä. Harjoitteet olivat huomattavasti paremmin sopivia asuinyksikköön, jossa nuoret eivät olleet asuneet Suomessa pitkään verrattuna 15-18-vuotiaisiin nuoriin, jotka olivat asuneet Suomessa jo vähintään kaksi vuotta.

Osa aiheista ja harjoitteista oli aiheuttanut hilpeyttä varsinkin hieman vanhemmissa nuorissa ja osa oli koettu arkisiksi asioiksi. Palautteesta nousi esille myös luottamuksellisen tunnesuhteen tarve joidenkin tehtävien kohdalla. Esimerkiksi käsite "haave" voi olla sellainen, jota nuoren maailmassa ei ole olemassakaan tai josta nuorella voi olla täysin erilainen merkitys kuin aikuisella. Haave voi nuorelle olla myös sellainen asia, joka ei voi enää koskaan toteutua. Tällaisten, joillekin arkaluontoisten aiheiden käsittelyn rinnalle pyrin kehittämään vaihtoehtoisen tavan suorittaa tehtävä.

Saamani palautteen mukaan opas on monipuolinen ja sopivan pitkä, jossa tehtävien jaottelu oli onnistunutta. Pyrin siihen, että tehtävänannot olisivat selkeitä, jotta niihin on helppo tarttua. Omasta ja testaajien mielestäni onnistuin avaamaan tehtävänannot tavoittelemallani tavalla.

Opas on mielestäni käyttökelpoisen sellaisenaan, mutta avoinna jatkokehittämiselle, jotta nuorten ääni tulisi myös kuuluviin ja se tarjoaisi myös pitkään alalla olleille ammatillisille eväitä työhön. Minusta olisi hyvä, jos opasta hyödynnettäisiin työkentällä ja jatkokehittäisiin sopivan jakson jälkeen vielä lisää, kun käytännönkokemuksia on kartoitettu enemmän työntekijöiltä ja nuorilta. Kokemani mukaan oppaan ideasta ollaan oltu kiinnostuneita, mutta monella ei tässä kohtaa kuitenkaan ole ollut konkreettisia kehittämisideoita. Ehkä työkentällä tapahtuvien kokeilujaksojen myötä myös oppaan käyttäjien kehittämisideat konkretisoituisivat. Kehittämisaajatuksista huolimatta koen tuotoksen olleen kokonaisuutena onnistunut. Mielestäni pääsin asetettuun tavoitteeseen kehittää opas, jonka toiminnallisten kielen harjoitteiden avulla voidaan tukea myös kotoutumista ja tämä tapahtui asetetun aikataulun puitteissa.

6.3 Pohdinta

Maahanmuuttajat asiakasryhmänä olivat minulle melko vieras prosessin alussa. Halusin kuitenkin lähteä tutustumaan tähän ollessani itsekin tavallaan kielitaidottomana uudessa maassa. Opin prosessin aikana paljon maahanmuuttajista ja heidän maailmastaan. Prosessin aikana vahvistui myös ajatus siitä, kuinka paljon konkreettisia haasteita maahanmuuttajalla voi kielitaidottomuuden lisäksi olla. Positiivista kuitenkin on, että Suomessa on onneksi saatavilla paljon erilaisia tuen muotoja. Kuullessani lisäksi haastatteluissa maahanmuuttajien kanssa työskentelevien ajatuksia, sain paljon näkökulmia, joita voin hyödyntää tulevaisuudessa muidenkin kohderyhmien kanssa työskennellessä. Koen asiakasryhmien monipuolisen tutustumisen vahvistavan myös ammatillisuuttani sosionomina.

Kokonaisuudessaan kehittämistyö oli prosessina pitkä ja laaja, minkä takia koen sen kasvattaneen minua myös ammatillisesti. Vieraaseen asiakasryhmään tutustumisen lisäksi, opin paljon prosessityöskentelystä. Minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta kehittämistyöstä, joten prosessi oli haastava, mutta opettavainen, sillä opittavaa oli niin paljon. Pitkän tähtäimen suunnitelmat eivät ikinä ole olleet vahvuuteni ja huomasin prosessin edetessä, kuinka tärkeää suunnitelmallisuus on tämänkaltaisessa työssä. Työskentely opetti myös pitkäjänteisyyttä, sillä asioita tuli kannatella ja työstää mielessä pitkään.

Koin prosessin aikana paljon epävarmuutta osaamisestani, josta osa oli siitä, että en ollut tehnyt kehittämistyötä aikaisemmin ja osakseen sitä, että aloitin prosessin etäältä,

jolloin vertaistuki oli vähäistä. Yksintyöskentelyssä on hyvät puolensa esimerkiksi aikatauluttamisen suhteen, mutta huomasin prosessin aikana, että tämänkaltainen ideointityöskentely olisi kaivannut ajatuksia työparilta, jolloin ideointi olisi todennäköisesti ollut rikkaampaa. Muutenkin koin vertaistuen määrän vähäiseksi verrattuna omaan tarpeeseeni. Saavutetut välietapit prosessin aikana olivat tärkeitä onnistumisen kokemuksia, jotka muistuttivat siitä, että työ on edennyt ja kannustivat jatkamaan valmista lopputulosta kohti.

LÄHTEET

Alisaari, J. & Reiman, N. 2016. Toimintaa kielenoppimiseen. Viitattu 24.11.2016 http://www.oph.fi/koulutus_ ja_ tutkinnot/perusopetus/suomi-koulut/prime117.aspx.

Alitolppa-Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Keuruu: Kustannusyhtiö Otavan painolaitokset.

Coghlan, D. & Brannick, T. 2010. Doing action research in your own organization. Lontoo: Sage publications.

Dona, G. & Berry, J. 1999. Refugee acculturation and re-culturation. Teoksessa Ager, A. 1999. Refugees – Perspectives on the experience of forced migration. Lontoo: Cassel.

Edu.fi 2017. Maahanmuuttajien koulutus – oman äidinkielen tukeminen. Viitattu 30.8.2017 http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/oman_aidinkielen_tukeminen.

Harley, T. 2010. Talking the talk – Language, Psychology and Science. Hove: Psychology Press.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kartio, J. 2009. Selkokieli ja vuorovaikutus. Tampere: Kehitysvammaliitto ry., Opike.

Kivinen, O. (toim.) 2011. FRISKI. Elämänhallinnan oppimateriaali. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Krooks-Sorri, P. 2007. Aikuinen luku- ja kirjoitustaidoton maahanmuuttaja oppijana. Teoksessa Laine, R.; Nissilä, L. & Sergejeff, K. 2007. Eväitä, esimerkkejä ja kokemuksia - luku- ja kirjoitustaidon opetus aikuisille maahanmuuttajille. Vammala: Opetushallitus.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Annettu Helsingissä 30.12.2010. Saatavilla http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386_

Lappalainen, U. 2007. Kirjallisuutta ja kulttuuria yläkoulun monikielisille oppilasryhmille. Teoksessa Mela, M.; Mikkonen, P. & Hakalahti N. 2007. Suomi kakkonen ja kirjallisuuden opetus. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Liebkind, K.; Mannila, S.; Jasinskaja-Lahti, I.; Jaakkola, M.; Kyntäjä, E. & Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen – kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudemus.

Mattila-Niemi, E. 2016. Tuleva sovellus auttaa maahanmuuttajia kielen oppimisessa. Viitattu 23.11.2016 <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/tuleva-sovellus-auttaa-maahanmuuttajia-kielen-oppimisessa>.

Mikkonen, P. 2007. Selkokirjojen avulla vahva pohja itsetunnolle ja kielitaidolle. Teoksessa Mela, M.; Mikkonen, P. & Hakalahti N. 2007. Suomi kakkonen ja kirjallisuuden opetus. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Nissilä, L. & Sarlin, H-M. 2009. Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Keuruu: Opetushallitus.

Ojasalo, K.; Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista osamista liiketoimintaan. 3., uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro.

- Pasanen, U-M. 1992. Roolileikkejä kielellä. Kieliä draaman ja musiikin keinoin. Helsinki: WSOY.
- Pesäpuu 2017. Materiaalit. Viitattu 3.9.2017. <http://www.pesapuu.fi/evaskori/>.
- Pollari, J. & Koppinen, M-L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Sateenkaari Koto 2017. Opetuskoti Mustikka. Viitattu 23.3.2017 <http://www.sateenkaari-koto.fi/opetuskoti-mustikka>.
- Selkokeskus 2015. Selkokieli. Viitattu 12.9.2017. <http://selkokeskus.fi/selkokieli/>.
- Sergejeff, K. 2007. Lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen. Teoksessa Laine, R.; Nissilä, L. & Sergejeff, K. 2007. Eväitä, esimerkkejä ja kokemuksia - luku- ja kirjoitustaidon opetus aikuisille maahanmuuttajille. Vammala: Opetushallitus.
- Sergejeff, K. 2007. Toiminnalliset menetelmät kielenopetuksessa. Teoksessa Laine, R.; Nissilä, L. & Sergejeff, K. 2007. Eväitä, esimerkkejä ja kokemuksia - luku- ja kirjoitustaidon opetus aikuisille maahanmuuttajille. Vammala: Opetushallitus.
- Sisäministeriö 2016. Kotoutuminen. Viitattu 20.11.2016 <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/kotoutuminen>.
- Stenman, K. 2015. Kielitaito maahanmuuttajan resurssina – ja kompastuskivenä. Viitattu 12.9.2017 <http://www.kieliverkosto.fi/article/kielitaito-maahanmuuttajan-resurssina-ja-kompastuskivena/>.
- Tarnanen, M. & Pöyhönen, S. 2011. Maahanmuuttajien suomen kielen taidon riittävyys ja työllistymisen mahdollisuudet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Tarnanen, M. & Suni, M. 2005. Maahanmuuttajien kieliympäristö ja kielitaito. Teoksessa Paananen, S. 2005. Maahanmuuttajien elämää Suomessa.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus. Viitattu 21.11.2016 <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/vaestoryhmat/maahanmuuttajat>.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Turvapaikanhakijat lastensuojelun asiakkaina. Viitattu 14.6.2017 <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/turvapaikanhakijat-lastensuojelun-asiakkaina>.
- Tietoarkisto 2016. Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely. Viitattu 29.10.2017 <http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html>.
- Timonen-Kallio, E. 2010. Itsenäisen elämän ABC. Umbrella–työkirja. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta – Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 7., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Turku AMK 2016. Sata omenapuuta. Viitattu 19.11.2016 <http://www.turkuamk.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/hae-projekteja/sata-omenapuuta>.
- Vaasan yliopisto 2013. Kielen oppiminen ennen kaikkea kiinni maahanmuuttajan omasta motivaatiosta. Viitattu 29.11.2016 <http://www.uva.fi/fi/news/kotoutuminen/>.

Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 2012. Menetelmiä kielten opiskeluun. Viitattu 25.11.2016 http://www.valmentava.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=133:menetelmia-kielten-opiskeluun&catid=75:vieraat-kielet&Itemid=80.

Vasko, A. 2005. Maahanmuuttajan integroituminen työelämään – Kommentti Burhan Hamdonin artikkeliin. Teoksessa Kananen, M.; Koistinen, S.; Hellsten, T.; Kanerva, M.; Molina, O. & Nieminen, P. 2005. Kun elämä muuttuu. Maahanmuuttajan arkea Suomessa. Vantaa: Dark Oy.

Vilen, M.; Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3., uudistettu painos. Helsinki: WSOY.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilppola, T. 1995. Reaalipedagogiikan mahdollisuudet koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisemisessä peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheessa. Teoksessa Kuorelahti, M. & Viitanen, R. 1999. Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun - nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Saatavilla https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/13holtittomasta_hallittuun.pdf.

Vilppola, T. 2007. Reaalipedagoginen toimintaprosessi – Sosiaalipedagogisen työn sovellus koulutuksesta syrjäytymässä olevien nuorten kokonaisvaltaisessa tukemisessä. Viitattu 15.4.2017. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514284670.pdf>.

Yijälä, A. 2015. Maahanmuuttajien taloudellista sopeutumista tutkimassa. Viitattu 25.11.2016 <http://www.kvartti.fi/fi/blogit/maahanmuuttajien-taloudellista-sopeutumista-tutkimassa>.

Yle 2014. Suomi vieraana kielenä – Miten hyvin maahanmuuttajaa palvelee nykyinen suomen kielen opetus. Viitattu 21.11.2016 <http://yle.fi/uutiset/3-7111867>.

ASIAANTUNTIJAHAASTATTELURUNKO 1

Teemahaastattelurunko

Kysymys 1. Kerro vapaasti taustoistasi ja kokemuksistasi sosiaalialalla sekä työnkuvastasi Opetuskoti Mustikassa?

Kysymys 2. Kuvaile, millaista työ ja toiminta ovat Opetuskoti Mustikassa?

- Minkälainen asiakasryhmän ikäjakauma on?
- Minkälaista taustaa asiakkailla on ja minkälaiset ovat heidän tarpeensa nyt?
- Millaista toimintaa Opetuskoti Mustikassa on tarjolla ja mitä ovat asiakastyön tavoitteet?

Kysymys 3. Kerro käytännön työskentelystä Opetuskoti Mustikassa?

- Mitä menetelmiä Mustikassa käytetään ja mitkä ovat niiden vahvuudet? Entä haasteet?
- Miten kommunikointi kielitaidottoman kanssa toteutetaan?
- Minkälaisissa tilanteissa ja millaisista aiheista syntyy väärinkäsityksiä?
- Millaisissa asioissa asiakkaat tarvitsevat eniten ohjausta ja tukea? Mitkä asiat maahanmuuttaja kokee vaikeimmaksi omaksua?
- Minkälaisia haasteita työ sisältää?

Kysymys 4. Kerro, miten työskentelyä maahanmuuttajien kanssa voitaisiin kehittää?

- Minkälaista sanallista ja sanatonta palautetta olette saaneet asiakkailta?
- Miten toiminnallista kielenopetusta on mahdollista tai olisi hyvä kehittää tulevaisuudessa?

Kysymys 5. Haluatko vielä lisätä jotain, mikä ei tullut ilmi kysymysten kautta?

ASIAANTUNTIJAHAASTATTELURUNKO 2

Haastattelurunko

Kysymys 1. Kerro vapaasti työnkuvastasi

- Mikä on työssä haastavinta? Palkitsevinta?

Kysymys 2. Asiakasryhmä valmistavassa opetuksessa

- Ikäjakauma?
- Minkälaisissa tilanteissa/millaisista aiheista syntyy useimmin väärinkäsityksiä?
- Millaisissa asioissa asiakkaat tarvitsevat eniten ohjausta ja tukea? Mitkä asiat vieraskielinen kokee vaikeimmaksi omaksua?

Kysymys 3. Mitä valmistava opetus (VALMO) käytännössä sisältää

- Valmistavan opetuksen tavoitteet?
- Mitä ovat opetuksessa käytettävät menetelmät, toimintatavat? Yksilöinä/ryhmässä toteutettavat?
- Harjoitellaanko opetuksessa elämönhallintataitoja (kuten realistinen minäkuva, arjen asiointi, vastuun ottaminen ja päätösten teko, vuorovaikutustaidot, ammatilliset ja koulutukselliset valmiudet) ja jos harjoitellaan, niin esimerkiksi minkäläisten harjoitusten/toiminnan kautta?

Kysymys 4. Ajatuksia, miten kielen oppimista voitaisiin tukea/lisätä opetuksen ulkopuolella nuoren omassa arjessa?

PALAUTEKYSELY

PALAUTEKYSELY TOIMINNALLISEN KIELENOPPIMISEN OPPAASTA

**Minkälainen kokonaisuus mielestäsi oli?
Mitkä asiat olivat toimivia? Entä mitkä asiat vaatisivat kehittämistä?**

**Oliko oppaassa käytetty kieli ja tehtävänannot selkeitä ja helposti
ymmärrettävissä?
Mitkä asiat olisivat vaatineet toisenlaisen ohjeistuksen?**

**Miten nuoret suhtautuivat oppaan harjoitteisiin?
Arvioi, olivatko eri osioiden (minäkuva, asiointi, kodinhoito, sosiaaliset
suhteet ja vuorovaikutustaidot) harjoitteet hyödyllisiä nuoren
näkökulmasta?**

**Oliko ”Ohjaajalle” -osio tarpeeksi informatiivinen?
Jäitkö kaipaamaan lisää tietoa oppaan käytöstä tai taustoista?**

TURUN AMK:N OPINNÄYTETYÖ | KRISTA NAARANOJA

Olivatko harjoitteet sinulle ohjaajana ennalta tuttuja?
Saitko oppaasta vinkkejä, uusia näkökulmia tai ajatuksia nuorten ohjaamiseen?

Miten arvioit tuotoksen vastaavan opinnäytetyön tavoitetta (vahvistaa kielitaidon kehittymistä ja sitä kautta tukea kotoutumista)?

Miten opasta kokonaisuudessaan voisi mielestäsi kehittää paremmaksi?
Entä eri osioita?

Mitä olisit kaivannut enemmän?
Muuta huomioitavaa?

Kiitos vastauksistanne!

TURUN AMK:N OPINNÄYTETYÖ | KRISTA NAARANOJA

TOIMINNALLISEN KIELEN OPPIMISEN OPAS

TOIMINNALLINEN KIELEN OPPIMINEN

Krista Naaranoja
Kuvittanut Krista Kukko
2017

TURVAPAIKKA-
MAANNUUTTE- JA
KOTOUTAMISRAHASTO
Terveystieteiden tutkimuskeskus

TURKU AMK

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	3
2	MINÄKUVA	4
	Haavekartta	4
	Ominaisuuksien vaihtokauppa	5
3	ASIOINTI	7
	Tutustumiskäynti	7
	Roolileikki	8
4	KODINHOITO	10
	Kauppalista ja ruoanlaitto	10
	Hintavertailu	11
5	SOSIAALISET SUHTEET JA VUOROVAIKUTUSTAITOT	13
	Small talk	13
	Tunnista tunteet	14
	LÄHTEET	16

1. JOHDANTO

Käsissäsi on nyt vuoden 2017 kevään ja syksyn aikana Turun ammattikorkeakoulun kehittämishankkeena tehty opas, joka on tarkoitettu maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelevän ohjaajan käyttöön. Opas sisältää toiminnalliseen kielen oppimiseen perustuvia harjoitteita, joita on mahdollista käyttää arjessa nuorten maahanmuuttajien kanssa ja siten tukea nuoren kotoutumista. Maahanmuuttajien kielen oppiminen on tärkeä aihe myös yhteiskunnallisesti, sillä kieli on uuteen maahan ja elinympäristöön kotoutumisen lisäksi kuin avain sosiaalisiin verkostoihin ja työmarkkinoille (Helsingin yliopisto 2016). Kielitaitoa voi olla kuitenkin vaikeaa määritellä. Jollekin kirjoitetussa muodossa olevan vieraan kielen ymmärtäminen on helpompaa, kun taas esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomalle kuullun puheen ymmärtäminen voi olla taitona vahvempi.

Tämä opas kuuluu osaksi laajempaa menetelmätyökirjaa, joka on koottu Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kehittämishankkeiden tuotoksista, työkirjoista ja oppaista. Valmiissa tuotoksessa on nuorille maahanmuuttajille suunnattuja elämänhallinnan eri osa-alueisiin liittyviä erilaisia tehtäviä. Jokaisen kehittämishankkeen toimeksiantajana on Sata omenapuuta -moninuorinen Suomi -hanke, joka on Turun ammattikorkeakoulun koordinoima. Hankkeen rahoittaja on Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto. Sata omenapuuta -hankkeen tavoitteena on tukea kohderyhmän, kolmasien maiden 12-25-vuotiaiden pakolaistaustaisten nuorten kotoutumista. (Turku AMK 2017.)

Tässä oppaassa tehtävät ovat jaettu neljään teemaan, joita nuori kohtaa päivittäin; minäkuva, asiointi, kodinhoito sekä sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutustaidot. Jokaisessa kappaleessa on kaksi teemaan liittyvää harjoitetta sekä informatiivisia ideoita työskentelyyn kotoutumisen tukemiseksi. Oppaan sisältöä ei tarvitse toteuttaa tai suorittaa järjestyksessä, vaan ohjaaja voi poimia harjoitteita ja ideoita tarpeen mukaan. Harjoitteet vaativat ohjaajalta kykyä arvioida nuoren kielellistä taitotasoa ja soveltaa harjoitetta sen mukaan. Olen koonnut tämän oppaan toimeksiantajan toiveet huomioiden ja hyödyntäen asiantuntijahaastatteluja sekä testausjaksoja asiakasryhmän parissa työskenteleviltä.

Tehtävät oppaassa pohjautuvat reaalipedagogiikkaan, joka pähkinänkuoressa tarkoittaa oppimista ja kasvatusta todellisissa oloissa. Sen ajatuksena on, että nuorelle asetetaan päämääriä, jotka ovat hänen saavutettavissaan ja elintärkeitä elämänhallinnan kannalta. (Vilppola 2007, 107.) Reaalipedagogiikassa oppijan oma kokeminen ja ajatteleminen ovat tärkeitä, sillä oppimista ei ajatella tapahtuvan vain kuuntelun, näkemisen tai tuntemisen kautta. Luonnollista oppimista tapahtuu tekemisen kautta mahdollisimman todenmukaisessa ympäristössä. (Vilppola 1999, 80.)

Oppaan sisältämät vinkit ovat suuntaa-antavia ja ne ovat tarkoitettu edistämään oppaan tavoitetta kotoutumisen tukemisessa. Jokainen ohjaaja voi kuitenkin hyödyntää tämän oppaan sisältöä, soveltaen sitä omaan asiakastyöhön sopivaksi.

2. MINÄKUVA

Minäkuva on läpi ihmisen elämän kehittyvä ja se muokkautuu koko elämän ajan. Se on ihmisen käsitys itsestä ja vastaa kysymykseen, millainen minä olen. Ihminen on päivittäin vuorovaikutuksessa muiden kanssa, jolloin hän saattaa saada muilta myös palautetta omasta persoonastaan ja toimintatavoistaan. Minäkuvan vahvistaminen on oleellista reaalipedagogisessa toiminnassa siksi, että nuoren oma käsitys itsestä, vaikuttaa siihen, mitä odotuksia nuorella on tulevaisuudesta. Minäkäsitys ohjaa vahvasti nuoren valintoja ja hänen käyttäytymistään. Minäkuvaan liittyy myös itsetunto. Nuoren itsetunnon kehitystä tukee omien onnistumisen kokemusten kautta saavutettu usko omiin kykyihin. (Vilppola 2007, 205, 209-211.)

Harjoitteita, jotka tukevat ja kehittävät myönteistä minäkuvaa:

Haavekartta

Haavekartta tulee olemaan nuoren itsensä näköinen kartta, polku tai opas, jonka tulisi auttaa nuorta pyrkimään kohti haaveitaan. Haavekarttaan voidaan kerätä erilaisia asioita kuvina, jotka nuori kokee tärkeiksi ja arvokkaiksi tai asioita, joista hän haaveilee elämässään.

Ohjaa nuori itse etsimään tehtävään soveltuvat kuvat, jotka hän sitten kiinnittää sopivalle alustalle. Kuvat voivat siis olla mitä vain nuorelle tärkeitä asioita, haaveita tai tulevaisuudensuunnitelmia. Kuvien avulla on helpompi saada keskustelu aikaan. Lisäksi kuvien **sanoittaminen** tukee nuoren kielen oppimista.

Tarvikkeet: lehtiä tms. leikattavaksi sopivia kuvia, kynä, kartonki, liima/teippi

Sanoin tai kuvin toteutettu ajatuskarttatyöskentely antaa mahdollisuuden asioiden pohdinnalle, eikä vaadi heti valmista vastausta tai ratkaisua.

Kuvien sijaan, voi nuoren kielitaidon mukaan karttatyöskentelyssä käyttää myös sanoja ja käsitteitä. Haavekarttamallia voi hyödyntää pohtiessa nuoren kanssa erilaisia teemoja. Sen avulla voit tukea nuorta pohtimaan ja jäsentämään ajatuksiaan esimerkiksi tulevaisuuden suunnitelmista tai opintojen onnistumisen vaatimuksista.

Ominaisuuksien vaihtokauppa

Ominaisuuksien vaihtokauppa on harjoitus, jossa tutustutaan adjektiiveihin eli siihen minkälainen minä olen ja minkälaisia ominaisuuksia minussa on.

Tulosta ja leikkaa ominaisuuskortit valmiiksi ennen harjoitusta. Harjoituksessa jokaiselle osallistujalle jaetaan haluttu määrä, esimerkiksi viisi ominaisuuskorttia sattumanvaraisesti. Tämän jälkeen tarkoitus on pyrkiä vaihtamaan kortteja keskenään niin, että löytäisi itselle viisi korttia, jotka kuvaavat häntä itseään parhaiten. Ohjaaja voi osallistua tai pitää pistettä, jossa on ylimääräisiä ominaisuuskortteja, mikäli osallistujien kesken korteista ei millään löydy itseä kuvaavia ominaisuuksia.

Kun vaihtokauppaa on käyty niin, että jokaisella on viisi sopivaa korttia, ohjataan osallistujat paikoilleen. Jos ohjaajana olet itsekin osallistunut, aloita ominaisuuksien esittely itsestäsi. Voit perustella, miksi valitsit kyseisen kortin itsellesi. Anna muille sama ohjeistus kierrokseen, jossa esitellään valitsemat kortit. Kierroksen jälkeen voidaan käydä keskustelua, oliko vaikeaa tunnistaa itseä kuvaavia ominaisuuksia ja kertoa niistä muille. Voi käydä myös keskustelua siitä, miksi on tärkeää tunnistaa omia ominaisuuksia ja luonteenpiirteitä (tärkeää esimerkiksi työhaussa).

Tarvikkeet: ominaisuuskortit sivulta 6 (lisää ominaisuuskortteja löydät helposti netistä)

Ohjaaja voi arvioida ja valita osallistujien mukaan, mitkä sanoista soveltuvat ryhmän käyttöön. Ennen harjoitteen aloittamista ja harjoitteen jälkeen, on hyvä käydä adjektiivien merkitykset läpi.

Harjoitetta voi käyttää vaihtokaupan sijaan sanaparien löytämiseen. Sanapareja voi etsiä erilaisista nuorten mieltä askarruttavista aiheista tehtyjen lappusten kanssa. Aiheina voivat olla esimerkiksi opiskeluun tai terveyteen liittyvät asiat. Tarvitaan siis lappuja, joissa on kysymyksiä ja lappuja, joissa niihin vastaukset. Ajatuksena siis löytää näistä kysymykselle oikea vastaus.

PUHELIAS	AHKERA	HYVÄ LEIPOMAAN
HYVÄ LAULAMAAN	HYVÄ KIRJOITAMAAN	YSTÄVÄLLINEN
LIIKUNNALLINEN	HUUMORIN-TAJUINEN	HUOLELLINEN
REHELLINEN	ELÄINRAKAS	HYVÄ YSTÄVÄ
ITSEVARMA	KAIKKIEN KAVERI	RENTO
HYVÄ MATEMATIIKASSA	ILOINEN	AVULIAS
JOUSTAVA	TARKKA	HUOLELLINEN
HYVÄ KOKKI	HYVÄ AUTOKUSKI	SOSIAALINEN
HYVÄ TIETOKONEIDEN KANSSA	POSITIIVINEN	HYVÄ KALASTAMAAN
TAITEELLINEN	VAHVA	NOPEA
RAUHALLINEN	HYVÄ PUHUMAAN	PÄÄTTÄVÄINEN
OSAA SISUSTAA	TUNTEELLINEN	VASTUUN-TUNTOINEN
OSAA RATKAISTA ONGELMIA	MUODIKAS	LUKEE PALJON
HYVÄ KUUNTELIJA	AUTTAA MUITA	REIPAS
RYHMÄN JOHTAJA	OSAA RAKENTAA	OSAA KORJATA
TYKKÄÄ URHEILUSTA	KEKSII UUSIA ASIOITA	ROHKEA
OSAA SOITTA A SOITINTA	KILTTI	AVOIN

3. ASIOINTI

Arjessa on paljon hoidettavia asioita, joista kaikkia ei ole mahdollista hoitaa kodista käsin vaan vaativat asiointia kodin ulkopuolella. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaisten asiapapereiden täyttäminen virastossa tai bussikortin lataaminen toimistossa. Näiden ja monien muiden vastaavien asioiden hoitaminen vaatii usein hyvää kielitaitoa, jotta ne tulevat oikein hoidetuiksi.

Kaikenlaiset retket ja tutustumiskäynnit luokkatilan ulkopuolella luetaan toiminnalliseksi menetelmäksi, jotka tukevat kielen oppimisen lisäksi myös uuteen elinympäristöön kotoutumista. Tutustumiskäynnit ovat usein mielekkäitä ja tarkoituksenmukaisia, sillä maahanmuuttajat saattavat olla arkoja liikkumaan uusissa heille tuntemattomissa paikoissa. Tutustumiskäynneillä voidaan tehdä ympäristöä ja palveluja tutuksi sekä madaltaa kynnystä käyttää niitä myös itsenäisesti. Maahanmuuttajat ovat usein myös kotimaassaan tottuneet oppimaan asioita itse tekemällä, jolloin tutustumiskäyntien kaltainen konkreettinen tekeminen on luontainen tapa tutustua uusiin asioihin. (Sergejeff 2007, 86-87.)

Harjoitteita, jotka tukevat ja kehittävät itsenäistä asiointia eri tahojen kanssa:

Tutustumiskäynti

Tee tutustumiskäyntejä erilaisiin toimipaikkoihin, kuten KELA, kirjasto, Joukkoliikennetoimisto ja terveyskeskus. Tutustuminen paikan päällä auttaa selkeyttämään näkemystä kunkin paikan palveluista. Kun maahanmuuttaja pääsee käyttämään uutta kieltä todellisissa arjen tilanteissa, myös kielitaito kehittyy huomattavasti nopeammin ja kotoutuminen edistyy (Vasko 2005, 116).

Vierailu jännittävässä ja uudessa paikassa on helpompaa tutussa ja turvallisessa seurassa, jolloin on mahdollista kysyä mieltä painavia kysymyksiä vapautuneesti. Tunne turvallisesta ympäristöstä on tärkeää, sillä maahanmuuttajataustainen nuori on voinut kokea kotimaassaan asioita, jotka ovat uhanneet nuoren perusturvaa. Kun nuori kokee ympäristön turvalliseksi, on hän valmiimpi kokeilemaan omia taitojaan uusissa tilanteissa. Elämykset onnistumisesta taas ovat tukena itsetunnon kehittymiselle. (Pollari & Koppinen 2011, 99.)

Rooleleikki

Koska aina ei ole mahdollista mennä oppimaan arkipäiväisten asioiden ääreen esimerkiksi päivittäistavarakaappoihin tai muihin sosiaalisiin tilanteisiin, niin on kuitenkin mahdollista kuvitella olevansa siellä (Pasanen 1992, 17-18, 24-25). Draaman käytöllä on monipuolisia vaikutuksia kielen oppimisessa ja sen kautta voidaan myös tutustua uuteen kulttuuriin. Draaman avulla voi olla helpompi toteuttaa vapautuneemmin puheharjoittelua vieraalla kielellä. Ilmaisun lisäksi draaman avulla voidaan harjoittaa ryhmätöitä ja sosiaalista kanssakäymistä. (Pasanen 1992, 17-18, 24-25.)

Harjoitukseen tarvitaan kaksi osallistujaa. Osallistujia voivat olla kaksi nuorta tai harjoituksen voi tehdä yhdessä ohjaajan kanssa. Toinen on virkailija valitussa virastossa ja toinen asiakas. Asiointi pyritään käymään alkutervehdyksestä loppusanoihin saakka.

Pohtikaa yhdessä, miten keskustelu etenisi esimerkiksi lääkäriajan varauksessa. Toinen osallistujista on asiakaspalvelija terveyskeskuksessa ja toinen potilas. Käykää läpi vähintään tervehtiminen – oman asian esittäminen (tässä tapauksessa ajan varaaminen) – vapaiden aikojen ehdottaminen – ajan valitseminen – valitun ajan toistaminen/kertaaminen – väärinymmärryksen välttämiseksi – lopputervehdykset.

Suomessa työskentely ja asiointi viranomaisten kanssa perustuu ajanvaraukseen ja niistä kiinni pitämiseen. Nuoren on tärkeää tiedostaa sovittujen aikojen merkitys ja siksi ohjaajan on hyvä käydä nuoren kanssa läpi, että sovittujen aikojen noudattaminen on oleellinen osa suomalaista kulttuuria.

Kellonaikojen lukeminen viisareista saattaa olla hankalaa. Sen oppimista voi helpottaa kellonajan ilmoittaminen digitaalisesti sekä kellotauluna. Erilaisten joka päivä toistuvien asioiden, kuten iltapalan ja iltapalan ajan ilmoittaminen yhdessä auttavat liittämään kellonajan ja toiminnon toisiinsa, mikä voi helpottaa ennakoimista ja päivärytmin hahmottamista.

Asiakaspalvelija:

Potilas:

Asiakaspalvelija:

Potilas:

Asiakaspalvelija:

Potilas:

Asiakaspalvelija:

Potilas:

Asiakaspalvelija:

Potilas:

Asiakaspalvelija:

Potilas:

Asiakaspalvelija:

4. KODINHOITO

Ihmisten arjessa on paljon kodinhoitoon liittyviä askareita, joiden hallitseminen helpottaa arjessa selviytymistä. Niitä on nuoren hyvä harjoitella turvallisten aikuisten kanssa ennen itsenäistymistä. Maahanmuuttajien kanssa arjen taitoja harjoitellessa saattaa päivittäin kohdata kielimuurista koituvia väärinymmärryksiä tai vierasta kieltä ei ymmärretä lainkaan. Esimerkiksi kuvat ovat toimiva väline vuorovaikutuksen tukena maahanmuuttajien kanssa. Kuvien kautta usein myös itsensä ilmaiseminen voi tuntua turvallisemmalta ja helpommalta. (Vilen ym. 2008, 305.)

Kuvien avulla on helppo sanoittaa ympärillä olevia arkisia asioita. Kun ympärillä olevat asiat saavat nimityksen ja ne ovat jatkuvasti nähtävillä, helpottuu sanojen mieleen painaminen ja niiden käyttäminen vahvistuu. Pitää kuitenkin muistaa, ettei kuvien ymmärtäminen ole itsestään selvä asia kaikille. Kuvanlukutaito ei nimittäin kaikissa kulttuureissa ole samanlainen kuin suomalaisessa kulttuurissamme. Kuvamateriaalina voi esimerkiksi käyttää Internetistä löytyvää materiaalia, kuten kuvakortteja tai painettua materiaalia erilaisten mainoksien ja tuotekuvastojen muodossa. (Vilppola 2007, 156-157.)

Harjoitteita, jotka kehittävät kodinhoitoon liittyviä taitoja:

Kauppalista ja ruoanlaitto

Toiminnalliselle oppimiselle ominaista on, että käytetään mahdollisimman käytännönläheisiä asioita konkretisoimaan opittavia asioita. Materiaalina voi käyttää esimerkiksi sanomalehtiä, tv-ohjelmia, ruokakauppojen tarjouslehtisiä, tuotepakkauksia, matkalippuja, laskuja tai kauppakuitteja. (Sergejeff 2007, 68.) Suomen kielen sanojen harjoittelun ja tutustumisen voi aloittaa esimerkiksi laittamalla ruokaa tai laatimalla kauppalistan yhdessä nuorten kanssa. Pikkuhiljaa sanat tulevat tutuiksi, kun tuotteita etsitään kaupassa tai keittiössä nimen perusteella, jolloin sanaan yhdistetään oikea tuote.

Toiminnallisessa opetuksessa tarkoituksena on saada oppia kielenkäyttötapoja, jotka ovat tyypillisiä suomen kielelle. Esimerkiksi suomalaisesta reseptistä leipoessa voi oppia sanaston lisäksi käsky- ja kehotusmuotoja, kuten lisää vesi tai sekoita seosta varovasti. (Alisaari & Reiman 2016.)

Hintavertailu

Menkää yhdessä tai ohjeista nuoria menemään kahteen eri kauppaan, esimerkiksi Prisma ja Lidl. Etsikää sitten molemmista samat tuotteet, jotka on määritelty taulukossa esimerkiksi vehnä jauhot, pasta ja maito. Kirjatkaa molemmista kaupoista löytyneet hinnat sitten taulukkoon.

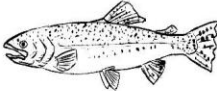

Kun kaikki tuotteet on löydetty kahdesta eri ketjun kaupasta, voidaan hintoja vertailla. Vertailun tavoitteena tutustua suomen kielen sanoihin ja osoittaa, että samasta tuotteesta löytyy usein edullisempi ja yhtä hyvä tuote. Usein ihminen saattaa suosia jotakin tiettyä myymälää vain siksi, että ei ole tietoinen mahdollisuuksistaan saada sama tuote edullisemmin muualta.

Tehtävään soveltuvan taulukon löydät seuraavalta sivulta. Taulukossa on valmiiksi joitain perusraaka-aineita, mutta listaan voi lisätä omasta mielestään olennaisia tarvikkeita ja vertailla niitä.

Irtokappaleina ostettavien hedelmien ja vihannesten punnitsemista kannattaa harjoitella kaupassa yhdessä, jos se ei ole entuudestaan tuttua.

Ostamista ja maksamista voi harjoitella pelaamalla Papumarket-peliä, joka löytyy osoitteesta www.papunet.net/pelit/pelit

tai lataamalla maahanmuuttajille tarkoitetun Ekapelin osoitteesta <http://www.lukimat.fi/lukeminen/materiaalit/ekapeli/ekapeli-maahanmuuttaja>

TUOTE	KAUPPA 1	KAUPPA 2
Kananmunat 10Kpl 		
Banaani 1Kg 		
Peruna 1Kg 		
Kurkku 1Kg 		
Vehnäjauho 1Kg 		
Spagetti 1Kg 		
Lohifilee 1kg 		
Maito 1L 		

5. SOSIAALISET SUHTEET JA VUOROVAIKUTUSTAITOT

Kanssakäymistä kahden tai useamman henkilön välillä kutsutaan vuorovaikutukseksi. Vuorovaikutus voi olla miltei mitä vain, esimerkiksi puhetta, katseita, eleitä, liikettä tai ilmeitä. Joillekin vuorovaikutus on helppoa ja luontevaa, kun taas toisilta se vaatii enemmän ponnisteluja. Vuorovaikutustaidot vaikuttavat myös siihen, kuinka haastavaa tai helppoa on luoda uusia sosiaalisia suhteita tai pitää niitä yllä. Omia vuorovaikutustaitoja voi kuitenkin harjoitella ja niissä voi kehittyä läpi elämän. Yhteisen kielen puuttuminen saattaa aiheuttaa väärinymmärryksiä ja vaikeuttaa kommunikointia eli vuorovaikutusta. Sanoilla voi eri kulttuureissa olla erilaisia tarkoituksia, mutta myös eleissä ja ilmeissä on tulkinnanvaraa. (Vilén ym. 2008, 248.) Pelit ovat monipuolisia ja motivoivia, joiden kautta on hauska kehittää kielitaitoa. Peleillä on usein innostava vaikutus, unohtamatta sosiaalisten taitojen harjaantumista. (Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 2012.)

Harjoitteita, jotka tukevat vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisia suhteita:

Small talk

Pohtimalla sosiaalisia tilanteita ja vuorosanoja etukäteen, tehdään uusi tilanne tutummaksi ja turvallisemman tuntuiseksi. Yhdistä oikea kysymys/toteamus oikeaan vastaukseen. Toinen aloittaa numeroidulla lauseella, johon toinen yrittää löytää vaihtoehtoista, miten tähän voisi vastata.

1. Mitä sinulle kuuluu?	Eipä kestä, ilo oli minun puolellani.
2. Anteeksi, että olen taas myöhässä.	Niin, toivottavasti se loppuisi pian.
3. Kiitos tuhannesti!	Ensi viikkoon!
4. Ulkona sataa kaatamalla vettä.	Hän on uusi harjoittelijamme.
5. Voisitko avata oven hänelle?	Kiitos, odotan soittoasi.
6. Sopsisiko sinulle tavata huomenna?	Valitan, vapaita aikoja ei ole.
7. Soitan sinulle, kun olen selvittänyt asian.	Saat anteeksi.
8. Onko teillä lääkäriaikaa huomiseksi?	Kiitos, oikein hyvää.
9. Kuka tuo uusi työntekijä on?	Totta kai, ei siitä ole vaivaa.
10. Nähdään ensi viikolla!	Kiitos, jään odottamaan soittoasi.

Arjen kielitaitoa voi harjoitella videoklippien avulla osoitteessa
<http://suomitaskussa.eu/>

Tunnista tunteet

Ohjeista nuori värittäämään tai merkkaamaan omalla tavallaan kuvaan, missä kaikkialla kehossa erilaiset tilanteet ja tapahtumat tuntuvat. Tehtävässä käytettävä kuva löytyy seuraavalta sivulta. Voit käsitellä nuoren kanssa jotain ajankohtaista tapahtumaa tai muita elämään sisältyviä asioita, kuten esimerkiksi ihastuminen, kiukku, läheisen kuolema, syntymäpäivä, joulukuukaus, kesäloma, väsymys, kilpaileminen tai vaikka musiikin kuuntelu.

Tarkoituksena tunnistaa omia tuntemuksia erilaisissa tilanteissa ja pohtia tunteiden aikaan saamia toimintatapoja vuorovaikutuksessa ja sosiaalisissa suhteissa. Harjoituksen voi tehdä myös käänteisenä, jolloin pohditaan, missä kaikkialla toisen kehossa omat teot voivat toisesta tuntua.

Aiheena tunteet voivat olla monimutkainen käsitellä erilaisten kulttuurien takia. On kuitenkin tärkeää selittää nuorelle, että Suomessa erilaisten tunteiden ilmaiseminen on sallittua ja hyväksyttävää.

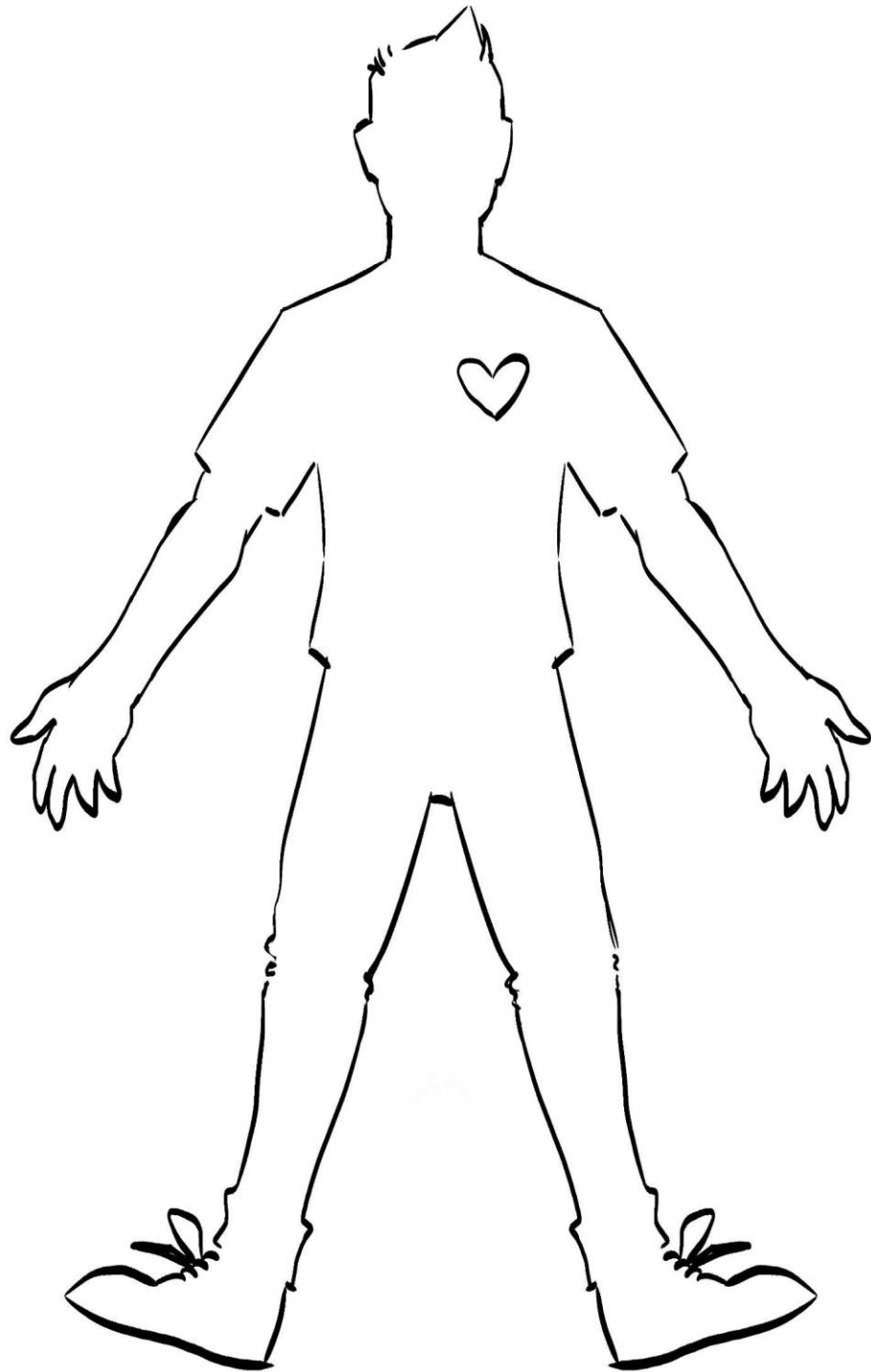
Mikäli nuoren omien kokemusten pohtiminen ei tunnu sopivalta, voi nuorelle lukea tarinan ja sen pohjalta pohtia, missä tarinan tapahtumat tuntuivat. Lisäksi lukeminen rikastuttaa nuoren sanavarastoa ja opettaa kuin huomaamattaan tapoja ilmaista asioita. Kielellisen oppimisen lisäksi kirjojen avulla nuori voi myös saada mahdollisuuden kokea ilon tai samaistumisen tunteita tai vaikka purkaa pelkojaan tai epäonnistumisen hetkiä. (Mikkonen 2007, 169.)

Selkokielellisiä kirjoja, joita voi hyödyntää:

Poika joka katosi (Marja-Leena Tiainen), Säpinät -kirjasarja (Ari Sainio), Miina ja Manu kirjastossa (Tuula Puranen), Sudenpentujen suuri jäljityskisa (Tuula Kallioniemi), Ratsutyttö ja rakkaus (Mervi Jalo), Lavastettu – nuortendekkari selkokielellä (Kari Levola)
Lisää kirjoja selkokielellä löydät esimerkiksi osoitteesta: www.papunet.fi > Selkosivut > Kirjat ja esitteet

Kaikki erilaiset joukkue- ja seurapelit tukevat sosiaalisia suhteita ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä kielellisen kehityksen rinnalla. Tällaisia voivat olla esimerkiksi hirsipuu, urheilulliset joukkuepelit, Alias, Monopoli ja Scrabble.

Käytännön tilanteissa tapahtuvien harjoitteiden lisäksi musiikki on toimiva keino lisätä kielellisiä taitoja sekä kulttuurin tuntemusta. Erilaiset sanat ja ilmaisut jäävät herkemmin mieleen, kun ne ovat liitettävissä johonkin rytmiin tai melodiaan esimerkiksi musiikin tai riittelyn muodossa. Musiikin rentouttava ja viihdyttävä voima on hyvä pitää mielessä, vaikka sanojen merkitys olisikin vielä hukassa. (Alisaari & Reiman 2016.) Lisäksi kaikenlaiset keholliset harjoitteet, kuten tanssiminen on hyvä keino tutustua kulttuuriin.

LÄHTEET

- Alisaari, J. & Reiman, N. 2016. Toimintaa kielenoppimiseen. Viitattu 24.11.2016
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/suomi-koulut/prime117.aspx.
- Helsingin yliopisto 2016. Tuleva sovellus auttaa maahanmuuttajia kielen oppimisessa. Viitattu 30.4.2017
<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus/tuleva-sovellus-auttaa-maahanmuuttajia-kielen-oppimisessa>.
- Krooks-Sorri, P. 2007. Aikuinen luku- ja kirjoitustaidoton maahanmuuttaja oppijana. Teoksessa Laine, R.; Nissilä, L. & Sergejeff, K. 2007. Eväitä, esimerkkejä ja kokemuksia - luku- ja kirjoitustaidon opetus aikuisille maahanmuuttajille. Vammala: Opetushallitus.
- Lukimat 2017. Tietoverkkovälitteinen peruslukutaidon sekä matematiikan oppimisvalmiuksien arviointi- ja oppimisympäristö. Lukeminen – Ekapeli Maahanmuuttaja. Viitattu 30.10.2017
<http://www.lukimat.fi/lukeminen/materiaalit/ekapeli/ekapeli-maahanmuuttaja>.
- Mikkonen, P. 2007. Selkokirjojen avulla vahva pohja itsetunnolle ja kielitaidolle. Teoksessa Mela, M.; Mikkonen, P. & Hakalahti N. 2007. Suomi kakkonen ja kirjallisuuden opetus. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura
- Papunet 2017. Viitattu 14.5.2017 <http://papunet.net/pelit/pelit>.
- Pasanen, U-M. 1992. Roolileikkejä kielellä. Kieliä draaman ja musiikin keinoin. Helsinki: WSOY.
- Pollari, J. & Koppinen, M-L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sergejeff, K. 2007. Lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen. Teoksessa Laine, R.; Nissilä, L. & Sergejeff, K. 2007. Eväitä, esimerkkejä ja kokemuksia - luku- ja kirjoitustaidon opetus aikuisille maahanmuuttajille. Vammala: Opetushallitus.
- Sergejeff, K. 2007. Toiminnalliset menetelmät kielenopetuksessa. Teoksessa Laine, R.; Nissilä, L. & Sergejeff, K. 2007. Eväitä, esimerkkejä ja kokemuksia - luku- ja kirjoitustaidon opetus aikuisille maahanmuuttajille. Vammala: Opetushallitus.
- Suomi taskussa 2016. Viitattu 16.5.2017 <http://suomitaskussa.eu/>.
- Turku AMK 2016. Sata omenapuuta. Viitattu 19.3.2017 <http://www.turkuamk.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/hae-projekteja/sata-omenapuuta>.
- Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 2012. Menetelmiä kielten opiskeluun. Viitattu 25.11.2016
http://www.valmentava.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=133:menetelmia-kielten-opiskeluun&catid=75:vieraat-kielet&Itemid=80.
- Vasko, A. 2005. Maahanmuuttajan integroituminen työelämään – Kommentti Burhan Hamdonin artikkeliin. Teoksessa Kananen, M.; Koistinen, S.; Hellsten, T.; Kanerva, M.; Molina, O. & Nieminen, P. 2005. Kun elämä muuttuu. Maahanmuuttajan arkea Suomessa. Vantaa: Dark Oy.
- Vilen, M.; Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY.
- Vilppola, T. 1999. Reaalipedagogiikan mahdollisuudet koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisemisessä peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheessa. Teoksessa Kuorelahti, M. & Viitanen, R. 1999. Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun - nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymis-keinot. Saatavilla https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/13holtittomasta_hallittuun.pdf.
- Vilppola, T. 2007. Reaalipedagoginen toimintaprosessi – Sosiaalipedagogisen työn sovellus koulutuksesta syrjäytymässä olevien nuorten kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Viitattu 15.4.2017.
<http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514284670.pdf>.